КНИГА ПІСЕНЬ

ПЕРЕДМОВА
ДО ТРЕТЬОГО ВИДАННЯ

Це він, казковий давній лісі
Як пахнуть липи розквітлії
Незнані чари я ловлю
У місячному світлі.
Я йду вперед — у вишині
Лунають дивні звуки:
То — соловейко про любов
І про любовні муки.
Любовні муки, і любов,
І сміх, і сльози в співі.
Дзвенить він так сумно і радісно так,
Що сни пригадав я щасливі.
Вперед я йшов — і постеріг
Полявину широку.
Стрімчастий замок між дерев
Одкрився моєму оку.
Зачинені вікна, навкруги
Лягло мовчання хмуре,
Немовби тихо влетіла смерть
У ці безлюдні мури.
Лежав супроти брами сфінкс,
Мов суміш проміння і ночі.
Він тілом, лапами — як лев,
А груди й вид — жіночі.
Прекрасна жінка! Зір блідий
Полум'янів жагою.

Уста всміхалися? німії
Усмішкою чудною.
А соловей дзвенить* дзвенить.,

Немає серцю впинуї
І я в; поцілунку до сфінкса припав.
Хоч знав* щ що загину.
Камінні п^рса ожили,.
Обличчя запалало,
Уста мармурові пристрасть мою
З жадобою впивали.
Всю душу випили, б мені,
Шаліючи в нестямі І
І раптом в тіло вп'явся лев
Безжалісними пазурами.
О муки солодкі і радісний біль*
Страждання, як. щастям безкр&єі
Палкі поцілунки горяяь на, губах,
А тіло — у кігтях конає.
Співав соловей:, сО дивний сфінксі
Кохання І Чому ти одвіку
Вплітаєш серця, смертельний біль
В дари свої без ліку!
О дивний сфінксе! Розв'яжи
Оце питання прокляте!
Багато тисяча літ його
Не міг я розгадати!"

СТРАЖДАННЯ ЮНОСТІ

СНОВИДІННЯ

* * *

Про шал кохання снив-я а давшіну,
Про ніжні квіти й кучері чудові,
Про поцілунки при гіркій розмові
І дум сумних мелодію смутну.
Давно зав'яли мрії, й разом з ними
Найкращих снів моїх розвіявсь ;чарІ
Зостався тільки той нестримний жар,

Що я вливав колись у ніжні рими.
0 безпритульна пісне! Линь же й ти,
Шукай, знайди ті сни несамовиті
1 перед ними похилились в привіті,
Коли ти тільки зможеш Тх знайти.

* * *

Видіння дивне і жахне
Злякало уві сні мене.
І досі ще той сон лихий
В душі не відбринів моїй.
Здавалося мені, я йду,
Веселий, в світлому саду,—
Буяло все й цвіло навкіл,
ї я радів, був повний сил.
Співали пташки голосні
Про щастя і любов пісні,
І сонце золоте з-під хмар
Вбирало землю в блиск і в жар.
Від ніжних квітів, свіжих тряй
Духмяний легіт повівав.
Все мерехтіло, все цвіло
Й свої скарби мені несло.
Квітучий край, казкова мить!
По мармуру струмок біжить,—
Красуня там, на бережку,
Полоще полотно в струмку.
Була уся її краса —
І золота важка коса,
І ніжні очі неземні
Такі чужі й близькі мені.
Красуня квапиться й співа,
Чудний мотив, чудні слова:
"Ринь, водичко, хлюпай, грай —
Полотно моє змивай".

Наблизився до неї я
Й прошепотів: "Красо моя!
Скажи мерщій, кому воно,
Це сніжно-біле полотно?"
Вона озвалась: "Зрозумій —
Це полотно на саван твій".
Я ледве те почути встиг,
Як все спливло з очей моїх.
Вже я у дикому гаю,
Мов зачаклований, стою;
В деревах чути вітру шум,—
Мовчу, дивуюсь, повний дум.
Глуха луна гуде навкруг,
Сокири чути дальній стук,—
Крізь хащі швидко з побіг
І вибився на ясний моріг.

На килимі зелених трав
Старий могутній дуб стояв;
Під ним з сокирою вона,
Моя красуня чарівна.

Удар лягає на удар,
Сокира блискає, мов жар,
"Ще удар! Блим та блись!
Скриню ми зробить взялись!"
Наблизився до неї я
РТ прошепотів: ^"Красо моя!
Задля якої це мети, *
Кому майструєш скриню ти?"

Вона озвалась: "Линуть дні!
Ти відпочинеш в цій труні".
Я ледь її почути встиг,
Як все спливло з очей моїх.

І я побачив — сірий луг
Холодний простягавсь навкруг,
І що зо мною — я не знав,
І темний жах мій не минав.
В тумані далі я пішов —
Здаля щось забіліло знов.
Підбіг і зупинився я —
Це знов вона, краса мояі
Бліда й сумна, стоїть вона
І землю лезом розтина.
Не бачив я за всі часи
Такої грізної краси І
Красуня квапиться й співа,
Чудний мотив, чудні слова:
"Рий, рискалю, цей щирець,
Ширше, глибше — і кінець".
Наблизився до неї я
И прошепотів: "Красо моя!
Якого прагнеш ти кінця?
Навіщо*яма тут оця?"
Вона озвалася в журбі:
"Могилу рию я тобі!"
Лиш це промовила вона —
Земна розверзлась глибина.
Коли я в яму зазирнув,
Холодний дрож мене струснув;
В могильну тьму, у ніч страшну
Я впав — і пробудивсь від сну.

* * *

Недавно в сні я бачив ліліпута
Прилизаного, в чистому вбранні.
Він виголошував слова гучні,
Зухвалі й небезпечні, як отрута.
Душа назовні, наче злотом кута,

Зсередини ж була вона в багні.
Він мало в горло не вчепивсь мені —*
Нікчема, звісно, жалюгідна й лютаї
— Ти хочеш знати, що воно за гном?
Спитався той, хто володіє сном,
І чародійне показав свічадо.
В нім бачу я подружжя молоде —
Мою любов із церкви гном веде.
— Амінь! АміньІ — чорти співають радо.

* * *

Лишивши моєї володарки дім,
Блукав я у парі з безумством своїм,
І тільки на цвинтар ступив у пітьмі,
Мене привітали могили німі.
Ось місячний промінь тремтливо упав
На камінь, під котрим музика спав.
"Мій брате!" — я голос почув з глибини,
І враз підвелася примара з труни.
То був музикант — у нічній темноті
З'явивсь він і сів на могильній плиті,
По струнах цитри своєї провів —
І глухо розлігся хрипкий його спів:
"Чи ви забули, як колись
Пісні, немов огонь, лились
І пропікали груди?
Це ангел раєм величав,
Це дідько пеклом називав,
Це звуть коханням люди!"
І ледве ущух останній звук,
Розверзлись могили під стук І грюк,
І привиди раптом з могил дідвелись,
І хором навколо музики сплелись:
"О любов, твоя це сила

Очі нам усім склепила!
Ліжком стала нам могила —
Нащо ж ти нас розбудила?"

Отак вони вили, кректали, гули,
Стогнали, сопіли, гарчали, ревли,
Обстали музику вони, як рій,
І струни він рвав на цитрі своїй:
"Браво, гурте злих примар!
Честь і шана!
Непогано
Ви збагнули мову чар!
В норах тут, глуха, й німа*
Обгортає нас пітьма:
Веселіше! Все дарма!
Гей, мерці,
Чи сторонніх тут нема?
Ми в житті були дурними,
Не шляхами йшли прямими,
А зійшли на манівці.
Тож нехай тут кожен з нас
Перекаже без прикрас,
Як він полював на милу,
Як страшні
Шалу дні
Призвели його в могилу!"

І раптом легенький, немов вітерець,
З могили виходить, співаючи, мрець:

"Я знав кравецькі науки,
І ножиці, й голки,
Моторні були в мене руки,
І ножиці, й голки.
Та майстрова доня мала

І ножиці, й голки,
І в серце мені загнала
І ножиці, й голки".

І привиди — в галас, і привиди — в сміх,
І другий похмуро озвався до них:

"Шіндерганр, Орландіні,
І Рінальдо-Рінальдіні,
И Карла Мора — всіх я знав,
З них собі я приклад брав.
Я любив, як всі герої,
Стан красуні чарівної,
Личко біле та ясне
З глузду зводило мене.
Плакав я в любовній люті,
Але ось, у сильній скруті
Недобачивши від сліз,
Я в чужу кишеню вліз.
Залунали тут погрози —
Він, мовляв, утерти сльози<
Раптом хусткою схотів,
Що в чужій кишені вздрів?!
І, на страх усім безвинним,
За звичаєм старовинним,
Поліцай мене з людьми
Відпровадив до тюрми.
Мрій зберігши душу повну,
У тюрязі пряв я вовну,
Тінь Рінальдо прибула
И душу в мене відняла!"

І привиди — в регіт, і привиди — в сміх,
І ось уже третій стоїть серед них:

"Я був окрасою сцени,
Кохання було— мій фах.
"О боже!" — хрипів я шалено,
І ніжно зітхав я: "Ах!"
Я був Мортімер найкращий,
Марія ж красуня була,—
Моїх почуттів нізащо
Збагнути вона не могла.
І вже як терпцю не стало,—
"Маріє!" — я гукнув,
І в груди собі кинждала
Заглибоко увіткнув".

І вийшов четвертий під регіт і гук,
Одягнений в білий студентський сюртук:

"Професор, бувало, гундосить у тиші,
А я собі сплю, мов дитина мала,
Бо значно мені від наук цікавіша
Дочка його гарна та юна була.
Сідала вона на віконце, бувало.
0 квітко найкраща, де ти тепер?
Троянду оту нерозквітлу зірвало
Багате ледащо — якийсь філістер.
Прокляв я дівчат і заможних типів,
З диявольським зіллям рейнвейн
змішав.
1 тільки зі смертю на брудершафт випив,
Як чую: "Колего. Мене ти впізнав?"

І п'ятий під регіт, що вибухнув знов,
З петлею на шиї на камінь зійшов:
"Хильнувши, траплялось, хизується
граф
Дочкою й грошима, що він їх накрав.

Та що мені, графчику, гроші твої,
Дочка — я хотів би здобути її!

І гроші, й дочка під замком завжди,
І слуг біля брами похмурі ряди.
Та що мені варта, що слуги в саду?
Підставлю драбину і скарб свій знайду!

Я вже на вікні у коханої був,
Аж раптом прокльони і лайку почув:
"А злазь-бо, злодюго! Чого це ти там?
Люблю я, мій хлопчику, золото й сам!"

Так граф глузував під стіною, а слуг
Зібралася ціла ватага навкруг.
"Пустіть! Я не злодій! Стонадцять
чортів!
Не гроші — дочку я украсти хотів".

Не слухала варта пояснень моїх,
Схопив мене кат під оглушливий сміх,
А сонце зійшло, здивувалось ясне,
З петлею на шиї уздрівши мене".

І ось уже шостий іде по горбках,
Тримаючи голову власну в руках:

"З рушницею мене у ліс
Якийсь тривожний сум поніс.
І раптом каркнув крук в пітьму:
"Відтяти голову йому!"
"Якщо я голуба уб'ю,
Любов порадую мою",—
Так думав я і все блукав,

У лісі голубів шукав.
І раптом — шепіт долетів..,
Це, може, двоє голубів?
Повільно підкрадаюсь я,
А за кущем — любов моя!
Моя голубка не сама —
її хтось ніжно обійма...
Ну що ж, влучай, як ти стрілець:
І вже — коханцеві кінець.
А незабаром через ліс
Я голову на страту ніс,
Прокаркав крук у даль німу:
"Відтяти голову йому!"

І привиди знову завили. І знов
На камінь могильний музика зійшов:

"Пісень проспівав я чимало,
Та все зійшло нанівець;
Коли нам серця зламало,
То з ними й пісням кінець!"
І привиди знову під зойки та сміх
В імлі на кістках закружляли своїх.
Та дзвони ударили десь вдалині,
І кожен в своїй опинився труні.
Підвладні дужому слову,
З'явилися тіні на клич.
Вони вже не хочуть знову
Вертатися в давню ніч.
Жахнули мене мої чари,
Забув я слівце чарівне.
Тягнуть мої примари
В туманний свій дім мене.
Облиште, темряви діти!
Згиньте в своїй імлі!

Чимало щастя зажити
Я міг би ще тут на землі.
Вмираю я щоденно
За квітку — мрії мої.
Що було б все життя для мене,
Коли б не кохав її?
Хоч раз її міцно обняти,
До серця свого пригорнуть,
До болю в уста цілувати,
А там уже будь-що-будь!
Від неї хоч слово кохання
Я хотів би почути в житті,
А потім уже без вагання
За вами летіть в темноті.
Мара мене зрозуміла —
Спливло видіння страшне.
Аж ось я прийшов, моя мила!"
А ти — чи любиш мене?

ПІСНІ

Вранці я встаю й питаю:
"З'явиться вона?"
А надвечір нарікаю —
Не прийшла вона.
Марно я в нічній задумі
Сон до себе зву,—
В забутті, у мрійній сумі
Цілий день живу.

У гай, під дерева розкішні,
Я смуток свій приніс.
Вернулися сни колишні
І в серце моє вп'ялись.
Хто вчив вас, пташки легкокрилі,

Цю пісню співати весь час.
Замовкніть! Бо серце не в силі
Без болю слухати вас...
"Тут дівчина юна співала
Цю пісню в давнім житті,
Нам глибоко в серце запали
її слова золоті".
Пташки, не співайте про щастя,
Мене не розважити вам.
Ви хочете сум мій украсти,—
Та я його вам не віддам!
* * *
Клади свою ручку на серце моє,—
Ти чуєш, кохана, як щось там б'є?
То майстер лихий без спочину і сну
Будує, майструє мені тру;ну.
Він стукає й грюкає ночі й дні.
Давно не дає вже спати мені.
Ох, майстре, прошу тебе, поспішай.
Мені заснути нарешті дай!
* * #

Місто, де померла мрія,
Де родився мій одчай,
Місто вславлене, тобі я
Нині вимовлю — прощай!
Ти прощай, шргг осєуй,
Де жила любов моя*
Де колись, ют веселі;
З нею вперше стрівеяяі
Мого серця господине!
Коли б я тебе не стрів,
Я б не став^таким; як нині,,
Найбіднішим з бідарів.
Твого серця не: благав би,

Не кохав би без надій,
А сішкійно жити став би
Там, де віє подих,твій:
Та мене женуть суворо
З цих країв твої слова...
В мене серце тяжко хворе
І в нестямі голова:
І бреду без СИЛ Я НИНІ;
В мандрах дням згубивши лік,
Щоб ї вг хояюднійдомовині
Заспокоїтись навік.

Корабельнику суворий,
Ми не вернемось назад!
Я кохану і Європу
Зшишаю — двох дівчат.
Кров з очей і кров із серця —
Виливайтесь без зусшгь>—
Щоб тією міг я кров'ю
Мій списати дикий біль.
Чом, кохана, лиш сьогодні
Крові пруд тебе злякав?
На очах у тебе кров'ю
Довгі роки я слливавГ
Пам'ятаєш давню, пісню;
Ти про нашиж прабатьків
І про змія, що підступно
Яблучком їх спокусив?
Через яблучко все лихо!
Єва — в світ принесла смерть,
В Трою полум'я — Еріда,
Ти ж мені — й вогонь, і смерть.

Задивились замки йторн
В люстро рейнських вод живе,

Там кораблик мій бадьоро
В сяйві сонячнім пливе.
Для очей велика втіха —
Зблиск на хвилі золотій,
І пробуджуються стиха
Почуття в душі моїй.
Рейн з поверхні світлий плине,
Знади й зваби повний вщерть,
Хоч таять його глибини
Бурю й темінь, ніч і смерть.
Щирість — зовні, в грудях — зрада.
Це портрет, кохана, твій:
Ти мене вітаєш радо
И залишаєш без надій.

Коли кохану я свою
До серця притулю,—
Таким багатим ,я стаю,
Що й цілий світ куплю!
Коли ж покинути її
Приходить знову час,—
Зникають всі гкарби мої,
І я біднію враз.
РОМАНСИ

ГОЛОС ГІР

Тихо їде між гір їздець,
Думає думу смутну:
"Чи в обійми любки їду я,
А чи їду в темну труну?"
І чує.з гір луну:
"В темну труну".
І далі чвалає той їздець,
Зітхає, наче в сні:

"Що ж, коли час померти мені,
Гаразд.— спокій в труні!"
А голос вдалині:
"Спокій в труні!"
Сльози скотились їздцеві з вій,
І журно думає він:
"Коли у могилі спочинок є,
Ну що ж, хай буде спочин!"
А голос гуде, як дзвін:
"Буде спочин!"

ДВА БРАТИ

На похмурій верховині
Замок мріє уночі,—
Сяють блискавки в долині,
Дико блискають мечі.
Це у герці, вкриті млою,
Меч на меч зійшлись брати.
Що їх зводить до двобою
Кожну ніч, чи знаєш ти?
То Лаура розпалила
У серцях братів любов,
То вона обом їм мила —
Через неї ллється кров.
Та до кого серце має
Горда жінка прихилить?
Не гадай, ніхто не знає.
Меч із піхов — він рішить!
Б'ються люто, невгамовні,
На удар — лихий удар.
Стережіться лиха.— повні
Ніч і діл страшних примар!
Брат на брата — грізна битва!
Ось уже мечі в крові,
Ось брати лежать обидва,

І обидва — неживі.
Що було — віки розвіють,
Багатьох взяла труна...
Вікна в замкові чорніють,
В ньому мертва тишина.
Та щоночі у долині,
Серед тиші й темноти,
О дванадцятій годині
Б'ються люто два брати.

БІДНИЙ ПЕТЕР

І

Танцюють під музику Грета й Ганс —
Веселі, раді, бадьорі,
А Петер мовчки стоїть в цей час,
Блідий мов крейда з горя.
Ганс з Гретою в парі, не пара — краса,
В весільному одязі нині,
А бідний Пе.тер нігті куса
В старій своїй одежині.
Він журно дивиться на молодих,
Мліє душа з розпуки:
"Якби не такий це великий гріх —
Наклав би на себе руки!"

Ії

В грудях моїх кипить любов.
Чуття кипить шалене.
Де б я не був, куди б не йшов —
Душа болить у мене.
Женуть мене чуття мої —
Я Грету скрізь шукаю;
Коли ж спіткаю десь її —
Від неї геть тікаю.
У гори я несу свою
Гірку печаль-невдачу;
Коли я тихо там стою,

Стою і тихо плачу.
III
Ось бідний Петер сам не свій
Бреде, неначе мрець, блідий,
А всі стоять біля воріт
І дивляться йому услід.
Дівчата кажуть навздогін:
"Чи не з труни з'явився він?"
О ні, дівчатонька, о ні,
Але б хотів він буть в труні.
Він скарб свій втратив — не страшна
Ні смерть йому, ані труна:
Кому нема в житті надій,
Тому найкраще спати в ній.

ГРЕНАДЕРИ

Удвох із полону, з Росії
Старі гренадери брели.
Поникли вони в безнадії,
Як в землю німецьку дійшли.
Як вісті такі пережити!
Французи здались ворогам,
Все військо велике розбите,
В полоні володар їх сам.
Заплакали браві солдати,
Ті речі почувши сумні.
Сказав один: "Тяжко як, брате!
Всі рани мої як в огні."
А другий промовив: "Зустріти
Ладен би я смерть у цю мить,
Та жінка у мене і діти —
Ну як їм без мене прожить?"
"Що жінка, що діти! Не буде
І з ними покою вже нам!
Хай жебрать ідуть поміж люди,—

В полоні володар наш сам!
Коли я помру,— моє тіло
З собою, мій друже, візьми,
Щоб там у французьку могилу
Між рідними ліг я людьми.
Мій орден вояцький годиться
На серце покласти мені:
Хай будуть і шпага, й рушниця
Зо мною в холодній труні.
Лежатиму я, мов на чати
У землю послали мене...
І раптом почую гармати
І коней іржання гучне.
То він проїздить біля гробу
У сяйві, у громі гармат...
Тоді, імператоре, з гробу
Устане твій вірний солдат!"

ГОНЕЦЬ

Вставай, сідлай свого коня,
Подайся, джуро мій,
В Дунканів замок крізь ліси
І крізь поля мерщій!
На стайні жди, покіль тебе
Стайничий не спітка.
"Яка,— спитай,— заручена
Дунканова дочка?"
Коли чорнява, скаже він,—
Одразу знати дай.
Коли білява, скаже він,—
Не дуже поспішай.
Піди та майстрові скажи,
Щоб він мотузку сплів.

Повільно їдь, а привезеш —
Віддай мені без слів.

ДОН РАМІРО

"Донно Клара! Донно Клара!
Я люблю тебе віддавна!
Ти мене на вічну муку
Прирекла без милосердя!
Донно Клара! Донно Клара!
Дар життя такий солодкий!
А внизу — в пітьмі могили,
Як там зимно, як там страшно.
Донно Клара! Будь щаслива!
Дон Фернандо завтра вранці
Поведе тебе до шлюбу,—
Чи мене ти хоч запросиш?"
"Дон Раміро! Дон Раміро!
Не вражай мене словами
Гіршими, ніж вирок долі,
Що із мене посміялась.
Дон Раміро! Дон Раміро!
Не печалься, не карайся.
На землі дівчат багато,
А над нами божа воля.
Дон Раміро, безліч мавpів
Ти в боях здолав відважно,
Подолай себе — і взавтра
Будь у мене на весіллі".

2. Г. Гейне

"Донно Клараї Донно Клараl
Присягаюся — я буду,
Танцюватиму з тобою.
На добраніч, буду завтра".

"На добраніч". Згасло світло.
Під вікном зітхнув Раміро.
Помертвілий, скам'янілий,
Він у. темряві зникає.
Після довгого змагання
День прийшов на зміну ночі.
Мов квітник багатобарвний,
Розпросторився Толедо.

Пишні палаци й будови
Мерехтять у сяйві сонця,
І церков високі бані
Блискають, як в позолоті.

І гудуть, мов рій бджолиний,
І пливуть святкові дзвони,
Молитовні співи линуть
До небес із храмів божих.

А на площу — гляньте! гляньте! —
Із каплиці, що на ринку,
Виливаються, мов хвилі,
Мальовничі людські лави.

Тут і рицарі, й жіноцтво,
І придворні в пишних строях,—
Ясно й лунко дзвонять дзвони,
І гуде орган врочисто.

Розступається в пошані
Натовп перед молодими,
Ось.вони ідуть щасливі —
Донна Клара, дон Фернандо.

Ось у палац молодого
Лавою вкотились люди,—
За звичаєм старовинним
Починається весілля.

Ігри рицарські й трапеза
Змінюються на весіллі,
Швидко й шумно час минає,—
Ось вже й на ніч заночіло.
Вже до танців в пишнім залі
Ізійшлись весільні гості,
Під вогнями ясно сяють
їх святкові пишні шати.
На підвищенні окремім
Наречена й наречений —
Донна Клара й дон Фернандо
Ніжно й тихо розмовляють.

І кружляють, наче хвилі,
В залі пишно вбрані гості,
І гуркочуть барабани,
І співають ясно сурми.

"Чом, скажи, кохана пані,
Ти вдивляєшся так пильно
У куток найдальший зали?" —
Рицар вражено питає.

"А хіба ти там не бачиш
В чорному плащі людину?"
Усміхнувсь привітно рицар:
"Ні, то тільки тінь, та й годі!"

Тінь зближається, і це вже
В чорному плащі людина —
Донна Клара упізнала
Й привіталась до Раміро.

Танці вже розпочалися,
Весело кружляють пари
В дивних диких колах вальса —
Аж гуде й двигтить підлота.

"Радо я з тобою буду
Танцювати, дон Раміро,
Та навіщо ти сьогодні
В чорний плащ цей одягнувся?"

Гострим поглядом красуню
Споглядає дон Раміро,
Обнімає й каже хмуро:
"Я прийшов з твого наказу!"
І вони в шалещм танці
У юрбі пливуть барвистій,
І гуркочуть барабани,
І співають ясно сурми.
"Ти, мов сніг, з обличчя білий!" —
Тихо й лячно каже Клара.
"Я прийшов з твого наказу!" —
Відмовляє дон Раміро.
І палають в залі свічі
Над барвистою юрбою"
І гуркочуть барабани,
І співають ясно сурми.

"Руки в тебе — наче кригаЬ —
Клара з острахом) шепоче.

"Я прийшов з твого наказу".
Пруд несе їх далі й далі.

"Годі! Годі! Дон Р а міро!
Смертний дух — твоє дихання!"
Знов звучать слова похмурі:
"Я прийшов з твого наказу!"

Розпеклась, димить підлога,
І співає, й плаче скрипка,—
Мов. мереживо чаклунське.
Все поплуталося ,в залі.

"Годі! Годі! Дон Раміро!" —
Стогін в натовпі зачувся.
Дон Раміро знову каже:
"Я прийшов з твого наказу!"

"Тож покинь мене, на бога!" —
Клара голосно гукає.
Тільки з уст її це слово
Пролунало — зник Раміро.
Клара змовкла — смерть в обличчі,
Похолола, наче раптом
В непритомності і млості
В царство темряви упала.
Розійшовсь туман поволі,
Підвела вона повіки,
Та тепер від здивування
Трохи знов їх не склепила.
Від початку танців Клара
Не рушала з свого місця;
Нахиляється до неї
І питає дон Фернандо:
"Чом ти зблідла, чом у тебе

Потемніли раптом очі?"
"А, Раміро?" — мовить Клара
И перелякано змовкає.
Пролягли суворі зморшки
На чолі у молодого:
"Не зважай на вість криваву —
Дон Раміро вмер сьогодні".

ВІДПЛИТТЯ

Один під щоглою стою,
Гудуть вали прибою.
Прощай, вітчизної Назавжди
Прощаюсь я з тобою.
Відходить в море корабель
Далеко — на край світу.
Дивлюсь на вікна — ні тебе,
Кохана, ні привіту.
Пролийтесь, сльози, щоб мені
Ясні відкрились далі.
О хворе серце, не порвись
Од суму і печалі.
СПІВАЧЦІ,
ЯКА ПРОСПІВАЛА
СТАРОВИННИЙ РОМАНС

Пригадую, як, повну чару,
її побачив на кону!
О, як той голос плаче, кличе,—
Я весь — тремтіння таємниче,
В рясних сльозах моє обличчя,
І що зо мною — не збагну.
Немов вернулося дитинство,
Усе мені здається сном:
На стіл лягають світла плями,
В кімнаті затишній, у мами,

Сиджу над давніми казками,
І ніч, і вітер за вікном.
Зненацька оживає казка,
Вона не знає перепон:
Роланд січеться в Ронсевалі,
Бряжчать мечі ясної сталі,
З ним поруч рицарі бувалі
И, на жаль, негідник Ганелон.
Він підло зраджує Роланда.
Роланд в крові... Мов дальній грім,
Заледве ріг його лунає,
Запізно Карл сигнал вчуває,
І рицар в полі помирає —
І сон мій гасне разам з ним.
У захваті всі підвелися,—
А сон мій, де подівся він?
Уже легенда відлунала,
Вирує оплесками зала,—
Співачка серед того шалу
В низький схиляється уклін.

ПІСНЯ ПРО ДУКАТИ

Золоті мої дукати,
Де я маю вас шукати?
Чи між золотавих рибок,
Що в струмку під сонцем грають,
Випливають і пірнають?
Чи між золотавих квітів,
Що у лузі під горою
Мріють, всипані росою?
Чи між золотавих птахів,
Що шугають в білім світі
Там, вгорі, в ясній блакиті?
Чи між злотними зірками,
Що сміються в хороводі

Кожну ніч на небозводі?
Ох, мої дзвінкі дукати,
Ви не в хвилях, не в струмках,
Не в лугах, росою вмиті,
Не шугаєте в блакиті,
Не в ясних ви небесах —
Мій лихвар вас, мов на гріх,
Гріє в пазурах своїх!

РОЗМОВА В ПАДЕРБОРНСЬКОМУ ЛУЗІ

"Чи ти чуєш відгук пісні,
Контрабаса й скрипки звуки?
То красуні в колі тіснім
Линуть, взявшися за руки".
"Де, скажи-но, ті музики?
Ти в оману впав неначе...
Чую поросячі крики,
Чую рохкання свиняче".
"Чуєш, ріг сурмить завзято?
То стрілець в гаю гуляє.
В травах бавляться ягнята,
Пастушок на флейті грає".
"То не флейта, друже, в полі,
Ані ріг на полонині.
Свинопас іде ІЮВОЛІ;
І жене додому свині".
"Чуєш, пісня забриніла
Ніби хор в красі небесній?
Ангеляток плещуть крила
Славу пісні тій чудесній".
"Ах, твій хор під небесами
І його чарівні співи,—
Пастушата, що з піснями
Гусенят женуть крикливих".

"Чуєш, дальній дзвін лунає
Так велично, так чудово?
Люд побожний поспішає
Слухати господнє слово".
"То не дзвін пливе над нами,
Придивись — бики й корови
Лунко брязкають дзвінками,
У хліви йдучи з діброви".
"Гляньї Хустина має біла
У вечірньому просторі.
То мене чекає мила,
З ніжною журбою в зорі".
"Я, мій друже, бачу просто
Вбогу жінку, бідну Лізу,
Що, спираючись на костур,
Через луг бреде до лісу".
"З фантазера в цьому герці,
Бачу, ти глузуєш, друже.
А чи й те, що маю в серці,
Теж ти висмієш байдуже?"

СОНЕТИ

МОЇЙ МАТЕРІ Б. ГЕЙНЕ

Я звик високо голову держати,
Бо маю честь і мужність без догани;
Хай сам король мені у вічі гляне,—
Не опущу я їх, кохана мати.
Але тобі наважуся сказати:
Хоч дух у мене гордий, нездоланний,
Та біля тебе непокора тане,
Бо звик тебе, святу, я шанувати.
Моя душа подолана твоєю
Високою, прекрасною душею,
І в небеса я лину разом з нею.
І каюсь я за вчинки, що смутили

Твоє високе серце, серце миле,
Що так мене усе життя любило!

ФРЕСКО-СОНЕТИ ХРИСТІАНУ З.

* * *

Я фіміаму не каджу колоді
Золочений, всередині — пустій;
Не простягну руки людині тій,
Що обкрадає все святе, як злодій.
Повіїній не уклонюся вроді,
Що безсоромність — мов окраса їй;
Кумир в кареті їде золотій,
Та запрягти мене у неї годі.
Я добре знаю: гордий дуб загине,
Але хисткої не зламать тростини,
Що хилить вітер, буря нагина.
Але скажи, на що здалась вона?
За паличку чепурунові стати
Чи порох із одежі вибивати.

Подайте маску — замаскуюсь нині
Під бідаря, щоб пишна та сволота,
Яку скрашають шовк і позолота,
Мене в своїй не числили родині.
Манер і слів дай простих, як людині,
Що їй зрідні обшарпана голота,
Бо почуття і розум неохота
Салонній віддавать балаканині.
Танцюю на німецькім маскараді
З баронами, ченцями, королями,
Не всім знайомий, друг із блазнюками.
Мечем картонним зарубати б раді
Мене пани ці — ба! Лиш маску скину,
Весь набрід розбіжиться за хвилину.

* * *

Ти бачиш, як щодня оті почвари —
Пси в окулярах, кицьки у рум'янах —
Моє ім'я товчуть в плітках поганих
И вигадують мені пекельні кари.
Ти бачиш глум педантів дерев'яних,
І дзенькіт блазнів — баранів з отари,
І змій, що в'ються в серці, мов примари,
І кров мою, що запеклася в ранах.
А ти, подібний до міцної вежі,
Став, мов маяк на дикім узбережжі,
І серце гаванню мені відкрив надійне.
До гавані йдуть кораблі крізь хвилі,
І хоч не всі заходять в неї цілі,
Та хто прибув — у, ній засне спокійно.

Я плакав би, та сил уже нема;
У височінь хотів би я злетіти,—
Немає сил; мов до землі прибитий,
Живу між гадів, світ мені — тюрма.
Кохати я хотів би, та дарма!
Я мрію подихом солодким жити,
Істоту милу ніжністю повити,—
Немає сил, на серце впала тьма.
Я чую, як із серця витікає
Гаряча кров, знемога охопила
Мене всього, і дух мій тихо лине
У царство снів та непрозорих тіней.
Болять, дрижать душі моєї крила,
І мла мене таємно огортає.

СОН І ЖИТТЯ

І сонце буяє, і в серці хміль,
А я не знаю, де діти мій біль.

Надходить ніч, сумний я йду
И розквітлу троянду знаходжу в саду.
Зближаюсь до неї, і гірко мені,
І котяться сльози з очей дрібні
Дивлюсь на троянду — в ній світлий чар,
А з келишка бурхають сяйво і жар.
І я поринаю в безжурний соа,
Мене він долає й бере в полон:
Я дівчину бачу— рожеві уста>
Рожевий серпанок її обгорта.
Дарує вош мені дар дорогий,
ї ось я вже в хатці стою золотій,
В тій хатці яскравий заплівсь хоровод
Танцює веселий маленький народ.
Дванадцять танечників парами мчить,
Сплелися, кружляють, не хочуть спочить;
Завершують коло, та це не кінець
Одразу ж новий починають танець.
І гірко, і сумно музика бринить:
"Назавжди минає найкраща мить!
Життя твоє — сон, і щастя — сон,
І ця хвилина — у сні твоїм сон".
Вже ранок, я знову печальний стою.
Очима шукаю троянду мою,—
О лихо! Не сяйво блискає в ній —
У келишку щулиться жук слизький.
ЛІРИЧНЕ ІНТЕРМЕЦЦО

Як в травні місяці сади
Розвинулися зратщ,
Тоді в моєму серці
Проминулось кохання.
Як в травні місяці в саідах
Зачулось щебетавня,
Я їй своє бажання

Освідчив без вагання.

* * *

Посходили шшінї квіти,
Де сльози посіяв я,
Мої зітхання стали
Піснями солов'я.
Як ти мене любиш,, дівчатко,
Я заквітчаю твій дімг
Щоб завжди співав соловейко
Перед вікном двоїм.

* * *

Троянду і сонце, лілею й голубку
Любив я колись, мов укохану любку.
Тепер не люблю їх'—люблю до загину
Єдину, безвинну дитину, перлину;
Віднині й навіки мені моя любт —
Троянда і сонце, лілея й голубка.

*. * *

Як я в очей твоїх блакить
Погляну — біль зникає вмить;
А як тебе цілую я,
Вертається снага моя.
Як до грудей тулюсь твоїх,
Небесних заживаю втіх;
А скажеш: "Я тебе люблю!" —
Тоді я гірко сльози ллю.
Твоє обличчя чарівне
У сні тривожило мене.
Воно і ніжне, й молоде,
Та вже бліде, таке бліде!
Уста ще повні щастя вщерть,
Але їх скоро вип'є смерть.
Погасне промінь неба в них,
В отих ясних очах святих.

* * *

Щокою горнись до моєї щоки,
Щоб сльози зливалися вільної
Нехай з'єднаються наші серця
І викрешуть полум'я спільне!
Коли ж у великий вогонь течія
Слід наших спільних вплине,
Тебе до болю обнявши, я
Від туги кохання загину!

* * *

Всю душу свою до краю
Я лілії віддаю,
Хай дзвінко вона співає
Пісню про милу мою.

Щоб пісня завжди тремтіла,
Як досі цілунок тремтить,
Яким вона спалила
Мене в незабутню мить.

* * *

Стоять віки незрушно
В висЬчині зірки,
І тужно споглядають
Одна одну віки.
Вони говорять,— мова
В них гарна і проста;
Але з філологів жоден
її не прочита.
Я вивчив їхню мову

І знаю в ній кожне слівце,
Бо мав граматику гарну —"
Коханої лице.

* * *

Боїться квітка лотос,
Як сонячне сяйво йде,
Ясне чоло схилила
І ночі замріяно жде.
Коли ж коханок місяць
Промінням розбудить її,—
Навстріч йому розтуляє
Вона пелюстки свої.
Цвіте, й росте, і прагне
До ніжних місячних рук,
І тане, і пахне, і плаче
З любові й любовних мук.

* * *

У Нейні в ріці прозорій,
Одбився в хвилях, зі скель,
З хрестами на соборі
Святий великий Кельн.
Єсть образ у'тій святині
На шкірі золотій,
В мого життя пустині
Він промінь найкращий мій.
Між ангелами й квітками
Мадону там бачив я,
Вона ж очима й устами
Достоту — любка моя.
Цей світ дурний, цей світ сліпий,"—
Це в нього постійний фактор.

Він вигадав здуру, моє дитя,
Що в тебе важкий характер.
Цей світ дурний, цей світ сліпий,
Ніколи сліпці й не взнають^
Які солодкі цілунки твої
І як натхненно палають!

* * *

Хоч і не любиш ти мене,
Не впав я в безнадію.
В лице твоє дивлюсь ясне
І, мов король, радію.
Уста щебечуть медяні
Про ненависть невпинно.
Дозволь їх цілувать мені —
І втішусь я, дитино.

Мила, я не знаю, хто ти —
Чи не мрія, не мана,
Що поету в день спекоти
Появляється вона?
Ні, поет створить не зможе
Ні в уяві, ані в сні
Ці уста і личко гоже,
Оченята ці ясні.
Він драконів та вампірів,
Та потвор, та всяку бридь,
Та жахних казкових звірів
Може в помислі створить.
А твоє лукавство гоже,
Блиск чарівної брехні
Він створить ніяк не зможе
Ні в уяві, ані в сні.

* * *

А я не вірю в небо,
Хоч попик каже,— гріх,
Я вірю в твої очі —
Небесне світло в них.
Я в бога теж не вірю,
Хоч попик каже — гріх;
Я вірю в твоє серце,
Це бог богів моїх.
Я в сили злі не вірю,
Хоч кажуть, що пекло є;
Я вірю в твої очі
І в серце лихе твоє.

* # *

Мій гнів минув, біль серце розітнув.
Хай ти вже не моя — мій гнів минув.
Хоч сяйво б'є з твоїх прекрасних віч,
У тебе в серці безпросвітна ніч.
Я знаю це. Я бачив уві сні,
Що ніч в твоєму серці, в глибині,
І що його згриза страждань змія,—
Яка ти нещаслива, бачив я.

* * *

Мовби з піни хвиль родилася,
У красі своїй ясна,
З невідомим заручилася,
Одружилася вона.
Серце многотерпеливеє,
Затамуй і сум, і плач;

Глупоту і зраду милої —
Все прийми і все пробач.
Так, ти нещасна, і мій гнів погас,
Нещасні ми удвох, любов моя.
Аж доки смерть серця розіб'є в нас,
Нещасні ми удвох, любов моя.
Я бачу глум в куточках уст і сміх,
В очах упертість блискає твоя.
Хай гордість в грудях ще живе твоїх,
Ти все ж нещасна, як нещасний я.
Уста страждання спалює й в'ялить,
Огонь очей заллє сльоза твоя.
У гордих грудях болю не злічить,
Нещасні ми удвох, любов моя.

* # *

І скрипка, і флейта грає,
Сурма іскристо б'є,
Весільної починає
Дівча — кохання моє.
Розсипали дзвони й грози
Литаврщик і сурмач,
В них чути стогін, і сльози,
І добрих ангелів плач.

* * *

Ти все забула — й мале, й велике,
И що серце мені віддала навіки,
Маленьке, ніжне й фальшиве твоє,—
Чи де ще ніжніші й фальшивіші є?
Забула кохання і біль великий,
Що серце вбили моє навіки,—
Що більше було, кохання чи біль?

Не варто гадати, шкода й зусиль!
Щоб квіти довідались пишні,
Як серце болить мені,
Заплакали б, невтішні,
Від болю мого, смутні.
Що серце у мене хворе,
Знали б в саду солов'ї,
Піснями печаль і горе
Вилікували б мої.
А знали б у високості
Зірки, що біль мене гне,
Вони б завітали в гості,
Розважили б мене.
Та звідки їм знати все це?
Одна лиш знає мій біль —
Та, що розбила серце,
Розбила без зусиль.

Чому троянди немов неживі,.
Кохана, скажи мені?
Чому, скажи, в зеленій траві
Фіалки такі мовчазні? < ¿1
Чому такчгірко дзвенить і співа
Жайворонком блакить?
Чому в своєму диханні трава
Тління і смерть таїть?
Чому холодне сонце поля
В задумі похмурій мина?
Чому така пустельна земля
І сіра, мов труна?* ^
Чому мене, мов безумця, в пітьму
Моя печаль жене? < ' ^
Скажи, кохана моя, чому
Покинула ти мене?
Не дивуйте мені, дюди,

Що струна гіркої туги
Ще й тепер бринить виразно,
Хоч завів я співи другі.
Ось пождіть, замовтсне хутко
Ця луна журби сумна,
І в загоєному серці
Зацвіте весна нова.

* * *

Колись ми з дівчиною двоє кохались,
Одначе поводились завжди гаразд;
Не раз "в чоловіка та жінку" ми грались,—
Ні сварки у нас не було, ні образ.
Ми з нею удвох жартували, втішались,
Та все цілувались собі, милувались.
Пустуючи так, немов діточок двоє,
"Ховатись" ми здумали в лісі та в полі,—
І так заховались мудро обоє,
Що потім уже не знайшлися ніколи.

* * *

Була ти найдовше вірна,
Себе позбавляла спокою
І турбувалася мною
У скруті моїй безмірній.
Мене харчувала, сірому,
І гроші позичала,
Білизну і пашпорт придбала
Коли виїздив я з дому.
Хай бог береже тебе, мила,
Від спеки і від застуди
И помщатись за те не буде,
Що ти для мене зробила.

* * *

І поки я довга літав,і блукав,
І щастя свого по чужянах шукав,
Коханій моїй урвався терпець"
І вона пішла собі під вінець,
І ніжним-и пригорнула руками
Найдурнішото дурня між юнаками.
Моя кохана ніжна й гарна,
Про неї й досі я мрію марно.
Блакитні очі і; щічки як жар
Палають і мають все давній чар.
Що я від неї відмовитись міг,
Це найбільша дурниця з дурниць моїх.

І сині фіалки її оценят,
Троянди щічок і білі лілеї
Маленьких ніжних її рученят
Цвітуть, та цвітуть, і горять,
І тільки еерце засохло у неї.

Коли любов мою молоду
Візьме сира могила,
В могилу темну і я зійду,
Схилюсь до тебе, мила.
Я дико цілую тебе — ти моя,
Холодна, німа без надії.
Я плачу, тремчу і зітхаю я.
І сам, як труп, холодію.
Мерці устають — це півночі клич,
Ось танці заводять, веселі,,
А нас укрила темна ніч
На нашій твердій постелі.
Мерці на страшний підводяться суд,
Він кличе до втіхи й мукш;
А нам байдуже, нам хороше й тут,

Сплелися наші руки.
Самотній кедр на стромйні
В північній стоїть стороні,
І кригою, й снігой укритий,
Дрімає і мріє вві сні.
І бачить він сон про пальму,
Що десь у південній землі
Сумує в німій самотині
На спаленій сонцем скалі.

* * *

Філістери, вбрані на свято,
Ідуть в поля і ліси,
Стрибають, немов цапенята,
Сп'янілі геть від краси.
Захоплено спостерігають,
Як світ романтично зацвів,
І довгим вухом вбирають
Дзвінкі пісні шпаків.
Я ж чорним серпанком з кімнати
Завісив своє вікно;
Привиддя мене вітати
І вдень приходить давно.
З могили тінню сумною
Кохання давнє встає,—
Сидить, і плаче зо мною,
Й зворушує серце моє.

* * *

Кохає дівчину хлопець,
А в дівчини інший є;
Той інший кохає іншу
І з нею до шлюбу стає.
І дівчина з горя заміж
За першого стрічного йде.

Карається й тужить хлопець
І щастя вже не жде.
Стара ця байка чи казка,
А все завжди нова:
Як станеться з ким — надвоє
Серце тому розбива.

* * *

Я бачив дочку королівську вві сні,
В сльозах були її очі.
Під липою, злившись в обійми сумні,
Сиділи ми серед ночі.
"Ні трон твого батька не вабить мене,
Ні слава його, ні сила,
Ні діаманти, ні злото ясне,—
Я прагну тебе, моя мила!"
"Про це ти забудь, про це мовчи,—
В могилі лежу я, друже,
Й приходжу до тебе тільки вночі,
Бо я люблю тебе дуже".
* * *
Тебе я люблю і любитиму вік!
Хай навіть весь світ западеться,
Любові моєї вогненний потік
До тебе й крізь хаос прорветься.
* * *
Вони мене дражнили,
До серця дійняли,
Одні тим, що любили,
Другі тим, що кляли.
Вони мені до всього
Отрути, долили,
Одні тим, що любили,
Другі тим, що кляли.

Котра ж мені найбільший
Жаль серцю завдала,—
То тая не любила
Мене і не кляла!..
На личку в тебе літо,
Неначе жар горить,
Але в малім твоїм серці
Зима, зима лежить.
Нічого в цьоу світі
Тривалого нема —
Палатиме в серці літо,
А личко зв'ялить зима.

* * *

Коли розлучаються двоє,
За руки беруться вони,
І плачуть, і тяжко зітхають,
Без ліку зітхають, смутні.
З тобою ми вдвох не зітхали,
Ніколи не плакали ми;
Той сум, оті тяжкі зітхання
Прийшли до нас згодом самі.

* * *

Вони за столом чаювали
И плели про любов плітки.
Чуття в ній жінки вбачали,
Естетику — чоловіки.
"Кохати слід платонічно",—
Надвірний радник прорік.
Вклонилася іронічно
Дружина в його бік.
Священник мовив повчально:
"Здоров'я не береже
Той, хто кохає брутально..."

Панянка сказала: "Невже?!"
"Коханців пристрасть єднаєі"
Озвалась графиня сумна.
Зітхнула й баронові чаю
В цей час подала вона.
0 як тебе бракувало
При чаюванні тім!
Ти б, люба, розказала
Про власне кохання їм.

З пісень моїх плине отрута,
Інакших не знаю я.
Отрути до мого серця
Влила ти, кохана моя.
З пісень моїх шшне отрута,
Інакших не знаю я,
Бо в серці у мене змії
1 ть, кохана моя.

В тяжкому сні я плакав:
Побачив тебе я в труні.
Прокинувсь, а сльози в мене
Ще ллються з очей рясні.
В тяжкому сні я плакав:
Приснилось — ти не моя.
Прокинувся і ще довго
І гірко плакав я.
В тяжкому сні я плакав:
Приснилось — тибудеш любить.
Прокинувсь я і досі
Не можу сліз спинить.

* * *

Осінній вітер хитає
Дерева мокрі вночі;
Я їду лісом самотній
В сірім промоклім плащі.
Я їду собі, а мрія
Попереду мене пливе,
Несе мене легко в повітрі
До дому, де мила живе.
Собаки гавкають, слуги
Виходять з вогнем зустрічать;
Лечу я вгору по сходах —
Тільки остроги бряжчать.
В привітній теплій кімнаті,
Де пахощі й килими,
Чекає мене красуня —
І ось обнялися ми!
Між листям вітер шепоче,
А дуб шелестить листом:
Куди ж ти, безпам'ятний хлопче,
З твоїм безпам'ятним сном?

* * *

Зоря упала в прірву
З небесної течії!
Була то зоря кохання,
І я впізнав її.
Опало з яблуні листя
І цвіт на землю сиру!
Вітри налітають скажені!
І з ними заводять гру.
Співає на ставі лебідь,
Не чув я його давно,—
Повільно згасає пісня,
І лебідь іде на дно.

Як темно! Зоря розпалась,
Прокресливши в небі путь.
І лебединої пісні
Давно вже в тиші не чуть.

* * *

Ховає самогубців
Здебільш на розпутті світ;
Зростає там синя квітка,
Грішників смертний цвіт.
Зітхаю я на розпутті,
Ніч — і на серці гніт.
Колишеться в місячнім сяйві
Грішників смертний цвіт.

Ніч на очах лежала,
Уста свинець скував...
Я німим умом і серцем
В гробі на дні я спав.
Не знаю й сам, як довго
Спав я в сирій землі...
Прокинувсь, бо в могилу
Постукав хтось мені,
"Може, ти встав би, Генріх?
Надходить вічний день,—
Мерці вже повставали
Для радісних пісень".
"Кохана, як я встану?
В мене ж очей нема,—
Я вилляв їх сльозами,
А в ямах вічна тьма".
"А я зцілую, Генріх,
Ніч із очей твоїх, *
Ти янголів побачиш,

Побачиш небо втіх".
"Кохана, як я встану?
Ще з серця кров тече,
Там, де його вкололо
Гостре твоє слівце".
"А я до серця, Генріх,
Долоню притулю,
Загою в серці болі,
Втамую кров твою".
"Кохана, як ж встайу?
Кривава й сшрсомь моя,—
Як я зоставсь без тебе,
її прострелив я".
"Своїм всшоесям, Генріх,
Я рану затужи
І вилікую, любий,
Голівоньку твою",
І так благала щиро,—
Я витримать не міг,
Хотів помалу встати
І впасти їй до діг_
Та враз одкрились рани,—
Знов буйно кров моя
Із ран моїх рвонулась —
І тут прокинувсь я.

Пісні старі й недобрі,
Гидкі й тривожні сни,
Сьогодні ж нам потрібно
Великої труни.
Зробіть її й дивіться,
Щоб не була тісна;
Як гейдельберзька діжка,
Повинна буть вона.
Хай довжелезні мари

З дощок міцних зіб'ють;
Такі, як міст у Майнці,
Вони повинні буть.
Пришліть мужів дванадцять,
Таких, як Христофор,
Святий, що здавна в Кельні
Прикрашує собор.
Хай домовину втоплять
У глибині морській.

Яка труна велика,
Така й могила їй.
Чому труна велика?
Скажу вам доладу:
Я в ній своє кохання
І біль свій покладу.

ЗНОВУ НА БАТЬКІВЩИНІ

* * *

В темному житті моєму
Сяяв образ чарівний.
Згас давно той милий образ —
Темна ніч в душі моїй.
Якщо поночі сидіти
Дітям трапиться малим,
Переляк свій розганяють
Діти співом голосним.
Так я в темряві співаю,
Мов дитя, в чеканні дня,—
Пісня, може, й не весела,
Але жах мій розганя.

* * #

Не знаю, що стало зо мною,
Сумує серце моє,— *
Мені ні сну, ні спокою
Казка стара не дає.
Повітря свіже—смеркає*
Привільний Рейн затих;
Вечірній промінь грає
Ген на шпилях гірських.
Незнана красуня на кручі
Сидить у самоті,
Упали на шати блискучі
Коси її золоті,
'••ЦЕ*
Із золота гребінь має,
І косу розчісує ним,
І дикої пісні співає,
Не співаної ніким.
В човні рибалку в цю пору
Поймає нестерпний біль,
Він дивиться тільки вгору —
Не бачить ні скель, ні хвиль.
Зникають в потоці бурхливім
І човен, і хлопець з очей,
І все це своїм співом
Зробила Лорелей.

Смутне, смутне моє серце,
Хоч радісне все у маю.
А я на старім бастіоні,
Зіпершись на липу, стою.
Внизу у міському каналі
Блакитна вода бринить,
Хлоп'я сидить у човні —
Рибалить і стиха свистить.
А ген на березі тому

Видніють, маленькі здаля,
Будівлі, садиби і люди,
Гаї, пасовиська й поля.
Дівчата білять полотна,
Стрибають в траву на схил,
А коло млинове шумливо
Алмазний розбризкує пил.
При брамі тюремній вартівня.
Вздовж сірого муру солдат
В мундирі червоному ходить
Повільно туди і назад.
На вістрі багнета у нього
Блискоче проміння ясне;
Мені він здаля салютує..,
Ох, краще б застрелив мене!

Волога ніч і вітер,
У небі ні зорі;
В мовчанні йду я лісом —
Дерева шумлять вгорі.
Далекий блимає вогник,
Та в хатку стару лісника
Мене все одно не заманить,
Така в ній біда тяжка.
В оббитім шкірою кріслі
Сліпа бабуся сидить,
Мов статуя скам'яніла,
Страхітно весь час мовчить.
Блукає лютий по хаті.
Лісничого син рудий,
Жбурляє в куток рушницю
И регочеться сам не свій.
Над кужелем плаче пряля —
Красуню, здолав одчай;

І тулиться біля неї
Батьків старий кудлай.

* * #

Коли я в дорозі потрапив
До любчиної сім'ї,
Впізнали мене сестрички,
І батько, і мати її.
Питали мене про здоров'я,
Самі ж стояли на тім,
Що я не змінився нітрохи,
Хіба що став блідим.
Питав про тіток і кузин я,
Про різних людців нудних,
І про малу собачку,
Що бачв я у них.
Також про одружену милу
Спитав я мимохідь,
Вони повідомили радо,
Що має вона родить.
Я дружньо їх поздоровив,
І ввічливо пробелькотів,
Щоб щиро її вітали
Від мене безліч разів.
Сестричка тут озвалась:
"З собачкою стало щось,
Бо виросла і сказилась —
Втопити її довелось".
Коли сестричка сміється —
Я милу в ній пізнаю:
У неї ті самі очі,
Що юність згубили мою.

Біля рибальської хати
В море дивились ми.
Тумани надвечірні
Вставали вже з пітьми..
На маяку поступово
Спалахували вогні,
І корабель з'явився
В далекій далині.
Ми говорили про бурі,
Про те, як моряк живе,
Як він між водою і небом,
Між горем і щастям пливе.
Про береги далекі,
Про північ і про схід,
Про звичаї і народи,
З яких дивуватися слід.
Над Гангом — там велетенські
Ліси запашні цвітуть,
І перед лотосом люди
Навколішки стають.
В Лапландії люди маленькі,
Плескатоголові й брудні,
Навпочіпки сядуть, белькочуть
І рибу печуть на вогні.
Дівчата прислухались,
Та все затихло нараз,—
У тьмі корабель сховався,
Бо був уже пізній час.

* * *

Вродливице рибачко,
До суші плинь в човні,
Зостанься тут поруч зо мною
І руку дай мені.

Прилинь до мого серця
І страх даремний забудь,—
Щодня ж у дикім морі
Ти прокладаєш путь.
Як море, в мене серце —
Нуртує і кипить,
І скарб чудових перлів
На дні його лежить.

* * *

Загорнувшись в сірі хмари,
Міцно сплять боги великі,
Ну й хропуть вони, нівроку,
Аж вітри здіймають дикі!
Ну й погода! Буря вне,
Корабель згубивсь в просторі...
Ах, вітрів не вгамувати,
Не спинити хвиль у морі!
Хай гуде, ламає щогли,
Хай бунтує без упину,—
В сірий плащ я загорнуся
І, як бог, у сон порину.

* * *

Ось вихор надяга штани,
З води шаровари білі.
Щосили шмагає хвилі й вони
Гудуть і ревуть, озвірілі.
З брудних небес дощі шумлять,
Лихі потоки зливи,
Неначе хочуть ніч заллять,
Втопити й море сиве.
До щогли вчепилась чайка сумна,

Голосить, кричить в одчаї
І крильми лопоче,— комусь вона
Нещастя гіровіщає.

* * *

До танцю буря грає,
Реве і хвилю здійма!
Ого! Як наш кораблик
Жбурляє дика пітьма.
Живими горами по морю
Буряні хвилі пішли;
Тут зяє чорна безодня;
Там випнулись білі вали.
Прокльони, блювота, благання —
Все в суміш з кають летить;
Вхопивсь я міцно за щоглу:
"Це вдома мені б сидіть!"

8. Г. Гейне

Як вранці повз твій будинок
Доводиться йти мені,
Я дуже радий, дитино,
Що бачу тебе в вікні.
Очей твоїх карих погляд
Запитує зоддалік:
"Хто ти й чого тобі треба,
Чужий, сумний чоловік?"
Відомий в землі німецькій,
Поет німецький я.
Згадають людей найкращих —
Назвуть і моє ім'я.
Багато німців, дитино,
Хочуть того, що й я

Згадають найгірше лихо-^-
Назвуть і моє ім'я.

* * *

Горіло море віддаля
В вечірньому промінні.
Сиділи мовчки ти і я
Під хаткою на камінні.
Лягав туман, шумів прибій,
І чайка тужливо літала.
З ясних очей сльоза тобі
Тихо на руку впала.
І сяяла на руках твоїх
Алмазом кожна сльозина,-1-
І з білих рук я випив їх,
Схилившись на коліна.
І з тої днини спокою нема,
Болить душа і тіло...
Нещасна, ще ж тоді вона
Сльозами мене отруїла!

Чудовий дивний замок
Стоїть на скелях крутих.
Три панни живуть у ньому,
І я їх люблю усіх.
В суботу цілує Єтта,
В неділю — Юлія,
А потім уже й Кунігунда,
Третя мила моя.
Давали там бал у вівторок,
Приїхали дами й пани,—
В каретах, і верхи, і пішки
З'явились у замок вони.
Про мене панни забули,—

Ну бачили ви дурних!
Тітки і кузини сміялись,
Помітили це, як на гріх!

* * *

На обрії далекім,
Як марево, встає
Вечірніми вежами місто,
Забуте місто моє.
Вологий вітер мружить
Сірі шляхи водяні.
Веслує сумний з обличчя
Човняр у моєму човні.
Сонце ще раз пробилось,
Над обрієм дивно сія
Й мені показує місце,
Де втратив кохану я.

Тебе я знов вітаю,
О місто, повне мрійі
Колись було ти, знаю,
Притулком милій моїй.
О вежі й ворота, щиро
Скажіть: де мила моя?
Я вам її довірив —
У вас і питаю я.
Але не винні вежі,
Що не завадили їй,
Коли вона, спакувавшись,
Тікала з міста мерщій.
Для неї одкрились ворота,
Недурно ж говорить світ:
Не буде дурній повороту,
Як вийде з дурних воріт.

* * *

Старою дорогою знову іду,
Провулки бачу знайомі;
В цім домі кохана жила, а тепер
Така порожнеча в цім домі.
Знайомі провулки занадто вузькі!
Нестерпні бруківки брили!
На мене валиться кожний дім!
ї я тікаю щосили!

Знов пришов я д(? того будинку,
Де вона присягалась колись;
Де кохана зронила сльозинку,
Там гадюки тепер завелись.

* * *

Ніч тиха, всі вулиці в сні спочивають,
Колись моя люба в цій хаті жила;
її вже немає, її тут не знають,
Оселя ж лишилася та, що й була.

І там хтось стоїть, вгору глянув, здригнувся
1 в розпачі руки ламає свої;
Ось місяць його освітив, я жахнувся:
Обличчя і постать у нього — мої.
Ти, марище зблідле, ти, тінь моя власна!
Нащо мене дражниш коханням моїм?
І так не забута година нещасна,
Як серцем я рвався на місці оцім.

* * *

Ти можеш спокійно спати
І знать, що я живий?
Прокинеться гнів колишній —
Ланцюг я зламаю свійі
Чула ти давню пісню,
Як мертвий юнак в давнину
Опівночі кохану
Забрав до себе в труну?
Повір, повір, дитино,
В мої слова оці:
Живий я і значно дужчий.
Аніж усі мерці!

* * *

Красуня заснула в кімнаті,
А місяць припав до вікна,
Мелодію вальса знадвору
Доносить у дім луна.
В півсні шепнула: "Кому це
Мого спокою не жаль?"
Внизу — ой леле! — на скрипці
Тирличе мертвий скрипаль:
"Згадай, як ти підманула,
На танець не вийшла в зал.
Ходім тепер потанцюєм:
У нас на кладовищі бал".
І, силі незнаній скорившись,
Красуня озвалась на клич.
Кістяк під тирликання скрипки
Повів зрадливицю в ніч.
Ідуть, він мугиче, танцює,
Лунає перестук кісток,
А череп киває й киває
У сяйві блідих зірок.

Замріяно я дивився
На очі ті, на чоло —
Обличчя її на портреті
Враз оживать почало.
І посмішка чарівлива
Завилася на устах,
І наче від сліз печальних
Заграло світло в очах.
І сльози покотились
У мене з-під повік,—
Не міг я, не міг повірить,
Що втратив тебе навік!
* * *

Ох, я нещасний Атлас! Цілий світ,
Світ ділий туги мушу я носити.
Вагу ношу незмірну. Розіб'ється
Вже хутко серце в грудях.
Ти, горде серце, ти цього бажало!
Ти щастя прагнуло, без міри щастя,
Чи туш — теж без міри. Горде серце,
Тож досить маєш — туги!..
* * *
Вмирають люди, і роки
Минають один за одним,
Але не вмирає кохання,
Що в серці живе моїм.
Ще раз подивитись на тебе
І мовити в смертний час,
Обнявши твої коліна:
"Madame, я кохаю вас!"

Що треба самотній сльозині?
Туманить вона мій зір.
Вона в очах у мене

Зосталась з давніх пір.
Багато сестер блискучих
У неї колись було,
Та з горем моїм і щастям
Вітрами їх геть змело.
Розтанули, мов тумани,
І ті зірочки ясні,
Що радощі і страждання
Навіяли в серце мені.
Ох, так і моє кохання
Спливло без марних зітхань!
Ти також, самотня сльозино,
На віях моїх розтань!

* * *

Крізь хмари осінній півмісяць
Пробився серпом блідим.
Стоїть при кладовищі
Пастора тихий дім.
Читає біблію мати,
Син біля свічки притих,
Старша дочка куняє,
А менша каже до них:
"Ох, боже, до чого ж нудно
Життя в нас потяглось!
Тільки і є розваги,
Коли ховають когось".
Читаючи, каже мати:
"Та що там, лиш четверо світ
Лишило зо дня, як батька
Поховано біля воріт".
А старша дочка позіхав:
"Помреш тут з вами, хоч плач,
Я завтра піду до графа,—

Кохає мене багач".
А син молодший сміється:
"Тут троє мисливців є,
Що роблять золото й приймуть
Мене в товариство своє".
Тут синові біблію мати
В бліде обличчя жбурля:
"Ти хочеш розбійником стати,
Прокляте богом хлоп'я!"
І чують — щось стукнуло в шибку,
І бачать — рука у вікні.
То мертвий батько надворі
Стоїть у чорнім вбранні.

* * *

Наснилось: дивилась печально зоря,
І місяць, і небо журбенне;
Я в місто лечу, де кохана моя
Живе далеко від мене.
І ось її дім, коло нього стою
І сходи цілую, де мила
Ставила ногу маленьку свою,
Де сукня її шелестіла.
Ніч нескінченна, ніч крижана
Лежить на холоднім камінні;
Стежить за мною постать з вікна —
Вся в місячному промінні.
Надворі лиха негода,
То дощ, то січе сніжком.
Сиджу в задумі й дивлюся
У темряву за вікном.
Ген здалеку вогник самотній
Мигтить крізь тьму густу;
З ліхтариком добра матуся

Прямує кудись в сльоту.
Можливо, іде купити
Масла, яєць і муки,
Бо хоче коржа смачного
Вона спекти для дочки.
Дочка у кріслі на свічку
Мружиться в напівсні;
Круг милого личка злотом
Локони сяють рясні.

Чи вона не помічала
У твоїх очах кохання?
Чи не міг ти прочитати
І в її очах бажання?
Чи крізь них не видно душу,
Серце щире, не байдуже?
Адже ти в подібних справах
Не осел, мій любий друже!

Любили вони — та обоє
Дивились, немов вороги,
І вперто обоє мовчали,
Хоч мліли обоє з жаги.
Вони розлучились — лиш зрідка
їх сни єднали німі.
Вони давно вже померли
И не знали про те самі.

* *

Коли я вам скаржився на біль і зітхав,
З вас кожний мовчав і з нудьги позіхав;
Коли ж у вірші я вклав свій біль,
Гучні дифірамби почув звідусіль.

* * *

Гукнув я чорта, і він прибув,
Але не такий, як я думати звик.
Він не гидкий, не кульгавий був,
А милий приємний чоловік,
Чоловік у літах своїх найкращих —
Із світських, вихованих, путящих.
Він вельми тямущий дипломат,
Про церкву й державу балакати рад.
Що ж трохи блідий, в тім дива немає —
Санскрит і Гегеля саме вивчає.
Фуке — поет його кращих мрій,
А критику, мабуть, він геть покине,
Вішавши заняття це старовинне
Гекаті, прабабці любій своїй.
Хвалив він мої юридичні вправи,
Бо й сам колись брався до цієї справи.
Сказав, що цілком байдужий він
До дружби моєї,— і ґречний уклін
Зробив,.запитавши: Чи ми, скажіть,
В іспанському посольстві не бачились
з вами? —
І я, придивившись до нього, ту ж мить
Згадав, що знайомий вже з ним роками.

* * *

Не кепкуй, людино, з чорта!
Шлях життя короткий в нас,
А вогонь одвічний в пеклі
Ще палає — не погас.
Сплачуй всі борги, людино!
Довгий шлях в житті для нас —
Доведеться брати набір,

Як робив ти вже не раз.
* *
Дитя моє, бувши дітьми,
Двійком малих дітей,
Ми в курнику під солому
Ховались від людей.
Ми кукурікали півнем,
І люди, що йшли повз нас,
Вірили — кукуріку! —
То півень і є якраз.
Ящик стояв на подвір'ї —
Жили ми з тобою в нім.
Прикрасивши папірцями
Його, як гостинний дім.
Стара сусідова кицька
Візит нам складала свій,
Робили ми компліменти
І ввічливий кніксен їй.
Розпитували, чи здорова;
А втім, у пізніший час
Те саме стареньким кицям
Казали ми ще не раз.
Сиділи вдвох, і частенько
Тужили, як люди старі,
І скаржилися, що добре
Жилося в давній порі.
Як зникли вірність, і віра,
И любов, що жила колись,
І як подорожчала кава
І гроші перевелись!
Минули дитячі ігри,
Ніщо не вернеться знов —
Ні світ, ні життя, ні гроші*
Ні вірність, ні віра й любов.
* ф *

Аж серце стисне, як згадаю
Забуті давні дні, коли
Спокійно світ лежав без краю
І люди мирно ще жили.
Все зрушилось навколо тебе,
Нужда й гризота скрізь тепер,
Неначе бог помер у небі
І в пеклі чорт давно помер.
А навкруги таке страждання,.
Таке холодне люте зло,—
Коли б не крихітка кохання,
Навряд чи можна б жить було.

В молодії давні літа
Від кохання без привіта
Я палав не раз;
Дорогі тепера дрова,
Згас вогонь, душа здорова,
Далебі, от це й гаразді
Красна любко, не журися!
Нащо сльози? Схаменися!
Так роби, як я:
Ти живи, поки живеться,
А журбу забудь — минеться!
Далебі! Та й будь моя.

Приснилась мені моя люба —
Пригноблена жінка сумна.
Своєї колишньої вродн
В нужді позбулася вона.
Дитя до грудей пригортала,
А друге за нею брело,
І зір, і хода, і одежа —
Все в неї убоге було.
З базару вона поверталась,

Коли я її перестрів —
Спинивсь я і сумно й спокійно
До неї заговорив:
"Бліда ти, стомлена й хвора,—
У дім мій зо мною ходім,
Я буду на хліб заробляти
Трудом і старанням своїм.
Для діток твоїх недорослих
Віддав би я радо життя,
Найбільше ж для тебе самої,
Знедолене, бліде дитя.
Не буду тобі говорити
Про те, що тебе я любив,
Коли ти помреш — на могилі
Ридатиму я без слів".

* * *

Я тобі на вірність клявся,
До серденька пригортав,
В сіті власні я попався
І за правду жарт прийняв.
Як покинеш в цю хвилину
Ти мене хоч би на жарт,—
Я застрелюсь, я загину,
Бо без тебе жить не варт!

* * *

Не шалійте з нетерпіння,
Якщо тон пісень журливих
Часом ще звучить виразно
І в моїх новіших співах.
Зачекайте, відлунає
Давнє горе непривітне,

І нова весна піснями
В серці згоєнім розквітне!
Пора схаменутись, позбутися мрій,
Кінчати з безумною грою,—
Я надто довго, як лицедій,
Комедію грав з тобою.
Чудові куліси в театрі я мав —
1 все в романтичному стилі,
Мій рицарський плащ в брузументах палав,
Палали чуття спломенілі.
І що ж, хоч я мудро дивацькі оті
Приборкав чуття навіжені,
Нещасний і досі ще я у житті,
Мов досі ще граю на сцені.
0 боже! Убравшись в позичений грим.
Казав я всю правду до краю —
Не знав я, що з смертю у серці своїм
Вмирущого воїна граю.
* *
Всевладний Вісвамітра
То б'ється, а то постить,—
Корову у Васішти
Йому одібрать кортить
Який ти бик, Вісвамітро,
Про що тут говорить,—
Коли за корову ти можеш
1 битися^ і постить!

Тільки б серце не зламала
В тебе доля навісна,
Все віддасть нова весна,
Що зима в тебе забрала.
Скільки ще тобі радіти!
Вічне щастя зберегти!

Серце, все, що любиш ти,—
Смієш, мусиш ти любити!

Ти квітка і гарна, і чиста,
Весняна в тобі яснота;
Дивлюсь я на тебе, і туга
Серце мені огорта.
І наче тобі у зажур!
Я руку кладу на чоло,
І, молячись, небо благаю,
Щоб цноту твою зберегло.

* * *

Любко, це для тебе згуба,
Сам про те я мушу дбати,
Щоб не дати твому серцю
Від кохання запалати.
Я про теє дбаю щиро,
А однак не раз благаю,
В думці криючи благання:
"Покохай мене, мій раю!"

* * *

Коли в подушки і в тишу
Порину в час нічний,
Зринає перед мене
Твій образ осяйний.
Коли ж склепляє очі
Дрімота і пітьма,
Твій образ милий входить
У сон мій крадькома.
А прокидаюсь вранці —
Те саме й наяву:
Весь день твій образ в серці,
Тобою я живу.

* * *

Дівчинко — уста червоні,
Мед у погляді та сміх —
Дівчинко моя маленька,
Ти завжди в думках моїх.
В довгий вечір цей зимовий
Дуже хочеться мені
У кімнаточці з тобою
Побалакать в тишині.
Я б хотів поцілувати
Руку білу та малу
І сльозами окропити
Руку білу та малу.

* * *

Хай навкіл мете завія,
Хай штурмує, шаленіє,
Хай зі дзвоном б'є у вікна,—
У плачі я не поникну,
Бо весна в душі моїй
І коханий образ твій.

* * •

Хто благає Матір Божу,
Хто святих Петра і Павла,
Я ж одну благаю тільки —
Сонце ясне, любку гожу.
Будь до,мене прихильніша,
Дай розкоші, поцілунків!
Ти, з дівчат найкраще сонце,
З сонців дівчина ясніша!

* * *

Друже мій, ти закожавсь,—
Біль новий тебе колише;
Все темніше в голові,
А на серці — все ясніше.
Друже мій, ти закохавсь,.
Не сховаєш те, що зріє,—
Твого серця щирий жар
Крізь жилетку пломеніє.

* * *

Хотів перебути з тобою
Хвилину самоти —
Не згодилась зо мною,
Бо поспішала ти.
Сказав я: душа спопеліла
І жар мій — все буде твоїмі
Ти кніксен мені зробила
І засміялась при тім.
Мене ти ще більше печальним
Зробила на довгі дні —
У поцілунку прощальнім
Відмовила мені.
Стрілятися я не стану,
Про це ти й думать облиш,—
Бо все це, моя кохана,
Траплялось мені й раніш.

* * *

Сапфірової синизни
Твої глибокі очі.

Щасливець той, кому вони
Всміхаються охоче.
А серце в тебе — той алмаз,
Що гранями яскріє.
Щасливець, з ким воно весь час
Горить і пломеніє.
Напіврозкриті, надять, звуть
Твої рубіни-губи.
Щасливець той, кому шепнуть
Вони жадане: "Любий!"

4. Г. Гейне

Якби щасливчика того
Зустрів я в темнім лісі,
Ій-право, щастя він свого
Волів би сам зректися.

* * *

Світ наш занадто фрагментоподібний.
Німецький професор, ось хто тут потрібний!
На світ роздертий він кине оком,
В розумну систему стулить шматки,
І своїм нічним ковпаком і шлафроком
Заштопає світобудови дірки.

* * *

Сьогодні у них, мабуть, гості,
В будинкові скрізь вогні.
На другому поверсі часом
З'являється тінь у вікні.
В пітьмі я стою самотній,

І ти не бачиш мене.
Ще важче тобі зазирнути
У серце моє смутне.
Це серце до тебе лине
І гине з кохання свого,
Воно обливається кров'ю,
А ти не бачиш того.

* * *

Хотів би я в слово єдине
Вмістити всю думу смутну,
Віддать його вільному вітру —
Нехай би одніс вдалину.
Нехай би печаль в отім слові
До тебе моя попливла,
Щоб ти її кожну хвилину
Почути, кохана, могла.

1 навіть, коли серед ночі
Заплющив ти очі ясні,
І тут щоб знайшло моє слово
Тебе у найглибшому сні.

У тебе алмази, і перли,
І людські усі скарби.
І очі найкращі у світі,—
Чого ще* люба, тобі?
Я ціле летюче військо
Про очі твої голубі
Пісень написав безсмертних,—
Чого ще, люба, тобі?
Мене своїми очима
В нерівній боротьбі

Вкінець ти занапастила,—
Чого ще, любаг тобі?

* * *

Вперше може нещасливо
Закохатись навіть бог,
Але вдруге безнадійно
Закохається лиш дурень.
Що ж, я дурень, я кохаю
Знов без жодної надії,,
Сонце, місяць, світ сміється,
Я сміюся теж — і гину.

Мов я від них і раду, й пораду,
Брали мене, як на принаду,—
Мовляв, ти трохи лиш зажди,
Ми тебе визволимо з біди.
Але за їхньої допомоги
Я, мабуть, простяг би з голоду ноги,—
Коли б не з'явивсь чоловічок один,
Взявся як слід за мене він.
Ну й чоловічок! Вічне спасибі
Він заслужив на мовму хлібі!
Шкода* що з ним не обнятися нам,
Бо чоловічок отой ^ я сам!

* * *

Цей юнак хвали достойний!
Він, коли мене стрічає,
Устрицями, і рейнвейном,
І лікером пригощає.
Вранці прийде привітатись,
Все на нім в останній моді —
Штаненята, фрак і галстук,—

Справжній денді він, та й годі.
Він у захваті від мене,
Щиро радий моїй славі,
І в послузі мені стати
В будь-якій готовий справі.
Вечорами ж десь в салоні,
І в інтимнім колі, й в ширшім,
Він натхненно милим дамам
Декламує мої вірші.
В наші дні, коли юнацтво
Легковажне і нечемне,
З юнаком таким стрічатись
І цікаво, і приємно.

* * *

Мені приснилося: я бог,—
У небі дні минають,
І хором ангели пісень —
моїх пісень співають.
Я тістечка й цукерки їм
І все, що забажаю,
П'ю "кардинал"; але боргів —
Боргів, я тут не маю.
І все ж гнітить мене нудьга:
На землю я хотів би.
Коли б не "богом був я тут —
З нудьги осатанів би.

"Нум, довгоногий Гавриїл,
Злітай униз для мене,
І друга щирого мого —
Примчи сюди Еугена.

Шукай його десь у шинку,
Бо він забув про книги,
У мамзель Майєр він сидить,
А зовсім не в Ядвіги".

Розправив крила Гавриїл
І хвацько вниз метнувся,
І незабаром з гультяєм,
З дружком моїм, вернувся.

"От бачиш, хлопче, вже я бог,
Владар землі і люду!
Хіба тобі я не казав,
Що чимсь путящим буду?
Ти не дивуйся — я чудеса
Щодня творю господні.
Тобі на радість, весь Берлін
Вщасливлю я сьогодні.
Каміння бруку розколю
Ту ж мить по половинці —
В них свіжих устриць посаджу,
Нехай жеруть берлінці!
Смачний лимонний сік дощем
Нехай їх рясно скропить,
Міські канави через край
Нехай рейнвейн затопить".
Гуде, радіє весь Берлін,
Накинувся на страви,
Пани із земського суда
П'ють просто із канави.
"Хвала божественним харчам!"
Поети славлять їжу.
Вилизує офіцерня
Панель — навдивовижу!
Розумні фендрики гуртом

Взялись до діла живо —
Вони ж бо знають — не щодня
Таке буває диво!

* * *

Залишив я вас у чудовому липні,
Щоб нині у січні зустрітися знов.
Тоді ви, здається, палали від спеки,
Тепер прохолола, либонь, ваша кров.
Я знову подамсь, коли ж знову вернуся,—
І жар ваш, і холод давно вже помре,
І мовчки пройду я повз ваші могили,
І серце моє буде бідне й старе.

* * *

У темній поштовій кареті
Ми їхали вдвох крізь ніч,
Ми линули серцем до серця,
Дивилися віч-у-віч.
Коли ж зайнявся ранок,
Ми кличемо провідника:
Сидить між нами заєць —
Амур, пасажир без квитка!
* * *
Бог зна, де шалена дівка
Оселилася моя;
Лаючись, у дощ та хвищу
Все оббігав місто я.
Уганяв з корчми до шинку,
У готелі заглядав,
Марно кельнерів брутальних
Про дівчисько я питав.
Раптом ось вона — регоче,

Подає до мене знак.
Ти — і в цьому пишнім домі?
Не подумав би ніяк!
* *
Вечірні промені ясні
По хвилях миготіли,
Біля хатини самітні,
Мовчазні ми сиділи.
Все море вкрили тумани,
Вгорі чайки кружляли,
А сльози милої дрібні
З очей на руки впали.
І я навколішки упав,
На сльози ті дивився,
Ті білі руки цілував
І гірких сліз напився.
Мені сум-туга навісна
Так палить душу й тіло,
Та безталанниця сумна
Мене слізьми струїла.
* * *
Коли ми одружимось, тобі
Всі заздритимуть, та й годі.
Зо мною ти житимеш, далебі,
В розвагах та насолоді.
Хоч бийся, хоч лайся,— буду терпіть,
Покірно гнутиму спину;
А віршів моїх не станеш хвалить,—
Ту ж мить тебе покину.

Серце! Доля ще не вмерла.
Згине ця пора сумна,
Все віддасть тобі весна,
Що зима колись пожерла.
Ще зосталося немало!

Цей широкий пишний світ,
Цей краси весняний, квіт.
Все твоє, щоб ти кахалої
* * *
Мене ви рідко розуміли,
Я міг вас рідко розуміть;
А як в болоті ми засіли.
Порозумілися ту ж адйть,

Дон Енріке, що Прекрасним
Кожен тут його взивав,—
Біля мене за стіною
По сусідству проживає.
Мліють дами в Саламанці,
Як він на бульвар виходить,
Вус підкрутить, в шпори дзвонить
І собак з собою водить.
Але в тихий час вечірній
Вдома він самітно мріє
І, гітару взявши в руки,
Таємничі сни леліє.
І тремтяче б'є по струнах,
І фантазії виводить —
Ах, до млості тим квилінням
Часом він мене доводить.

Ніч шляхи укрила дальні,
Душу й серце втома крає...
Тихим світлом безпечальним
Місяць землю осяває.
Ніжним світлом місяць боре
Мовчазне страхіття ночі;
І моє минає горе,
І сльоза пливе на очі.
Так, смерть — це тиха ніч без снів,

Але життя — задушний день..,
Вже смеркло... Я дрімаю...
Цей день мене так втомив.
Над ліжком липа сниться мені,
Співає юний соловей,
Вічну пісню кохання
Я чую навіть у сні.

* * *

Де кохана, для якої
Ти співав пісні чудові,
Коли в серці в тебе грало
Вічне полум'я любові?
Вже те полум'я погасло,
В серці холод і мовчання,
Книжка ця — то тільки урна
З попелом мого кохання.

З "ПОДОРОЖІ НА ГАРЦ"

ПРОЛОГ

Білі глянцеві манжети,
Чорні фраки і панчохи,
Ніжна мова, поцілунки,—
Ох, коли б їм серця трохиі
Серця в груди, і в те серце —
І любові, і страждання.
Ох, мене вбиває щебет
Про фальшивий біль кохання!
Хочу я податись в гори,
Де хати на кручах мріють,
Де зітхають вільно груди
І вітри на волі віють.
Хочу я податись в гори,
Де стоять стрункі смереки,

Мчать струмки, птахи співають,
Хмари в світ пливуть далекий.
Прощавайте, пишні зали,
Пишні франти, пишні дами!
Хочу я податись в гори —
І сміятися над вами.

ГІРСЬКА ІДИЛІЯ

І

На горі стоїть хатина,
В ній живе гірник старий.
Там шумить ялина тихо,
Світить місяць золотий.
Є в отій хатині крісло
В дивних різьбах — аж сія;
Хто сидить в нім — той щасливець,
І отой щасливець — я.
Біля ніг моїх дівчатко —
Чарівний, щасливий вид,
Очі — дві зорі блакитні,
Губки — наче рожі цвіт.
Сяють ті блакитні очі,
Мов безмежний небовид.
Ось вона кладе лукаво %
Пальчик свій на рожі цвіт.
Ні, пряде ретельно мати,
їй не чути наших слів,
Приграє на цитрі батько
Пісні давньої мотив.
І дівчатко шепотіти
Починає в тишині,—
Не одну вже таємницю
Звірило воно мені:
"З дня, як тітка наша вмерла,.

Не з ру-Ш ходити нам
На стрілецький двір у Гослар,
Хоч жрасиво йтарно,тамі
Тут, у горах(, так самотньо,,
Стужа, тиша навкруги.
А зимою наче в гробі,
Засипають нас сніги.
Я — дівчисько полохливе,
Мов дитя, боюсь весь час
Тих гірських недобрих духів,
Що вночі лякають нас".
Ці слова сказала мила
І, злакавшись їх сама,
Рученятками обличчя
Затулила обома.
Дужче шурхає ялина,
Прядка крутиться й хурчить,
І дзвенить тихенько цитра,
І старий мотив звучите:
"Злої влади темних духів
Ти не бійсь, моє дитя!
Добрі ангели на варті
Біля тебе все життях
II
Віттям-пальцями ялина
Нишком торгає вікно,
Місяць тихо підглядає,
Підслухає нас давни.
За стіною © комірчині
Батько спитывже, й мата спить,
Нам не спиться — ми з тобою
Будем тихо гомоніть.
"В те, що молишся та, милий,
Щось не віриться мені.
Уст твоїх лихе тремтіння —

Не молитва це, о ні!
Раз у раз мене лякає
Лють у тебе на устажг
Та очей твш:х прюмівня
Розганяє темвгаж стр*аж.
Маю сумнів ж,, що) віру
Міг правдиву зберегти
В бога-батька, бдаа-сина
І святого духа ти".
"Ох, ще в неньетв на мшіваж
Сидячи, мшшт. жлтш'ят"
Вірив я у бога-баітька"
Що добро дарує ввам.
Він створив чудову зешгш
І на ній людей свшх,
Сонцю, Місяцю і зорям
Наперед призначив біг.,

Старший я робився, дитино,
І далеко більш почав
Розуміти, і нарешті?
В бога-сина вірить став.

В бога-сина, що любов!
Зміст одкрив нам у житті,
І за це у нагороду
Був розп'ятий на хресті.

А тепер, коли я виріс,
Все читав і скрізь бував,
Чистим серцем, щирим серцем
Віру в духа я сприйняв.

Він творив великі й зараз
Більші здійснює дива:.

Трощить замки злих тиранів,
Рабські ярма розбива.

Гоїть рани й поновляє
Людське право давніх літ,;
За яким всі люди рівні,
Всі — один шляхетний рід.
Він розвіює тумани,
Вимітає, мов сміття,
Гніт химер, що труять щастя
І гноблять нас все життя.
Безліч рицарів відважних
В світі дух святий обрав,—-
Щоб свою здійснити волю,
Він їм мужності надав.
Прапори палають, іскри
На мечах горять дзвінких!
Хочеш бачити, дитино,
Гордих рицарів таких?
Глянь на мене і не бійся,—
Поцілуй мене, дитя!
Я — святого духа рицар,
І його обранець я".
III
Тихо місяць за ялину
Заховався — зник на мить.
А у нас в кімнаті лампа
Кволо світить, ледь мигтить.
Та мої блакитні зорі
Не згасають ні на мить,
Уст рожевий цвіт палає,
І дівчатко шепотить:
"Тягнуть в нас маленькі гноми
Хліб і сало крадькома,
Покладем надвечір в скриню,

А надранок вже й нема.
Тії гноми позбирають
З молока вночі вершки,
Не прикриють глечик — кицька
Решту вип'є залюбки.
Наша кицька — справжня відьма.
Вітер свище, грім гримить,
А вона вночі на гору
До старих руїн біжить.
В давнину стояв там замок,
В. замку блискали мечі,
Рицарі, пажі і дами
Танцювали там вночі.
Закляла лиха чаклунка
Люд і замок цей колись.
Зникло все — в німих руїнах
Хижі сови завелись.
Наша тітка говорила,
Якщо певне слово знать,
В слушний час і в слушнім місці
Уночі його сказать,—
Знов з руїн постане замок
В сяйві, світлий, як вінець,
Рицарі, пажі і дами
Знову підуть у танець.

Хто прокаже теє слово —
Буде замком володіть,
Юну честь його прославлять
Барабани й трубна;мідь!"

Так казками розцвітає
Уст її рожевий цвіт,
А в очах її для мене
Небо й зорі — цілий світ.

Обвива своїм волоссям
Пальці дівчинка мені,
І цілує, і сміється,
І змовкає в тишині.

Речі в цю кімнату тиху
Мов з минулого зійшлись,
Стіл і скриня ^— я, здається,
Бачив їх уже колись.

Мирно цокає годинник.
Чую — цитра на стіні
Почина сама бриніти,
І сиджу, як уві сні.
Саме тут те слушне місце.
Саме зараз — слушна мить;
Почуваю — зараз певне
Слово з уст моїх злетить.
Бачиш, мила, просвітліла
Темна ніч, глуха пора;
Зашумів струмок у лісі,
Прокидається гора.
Вже в ущелині лунають
Звуки цитри, гномів спів,
І, немов весна, безумний
Раптом ліс квіток розцвів.

Квіти, мудрі, ДИВНІ КВІТИ,:
Весь казковий ряст і цвіт
Сходить пахощами, наче
Подолавши муки гніт.

Диким полум'ям тройнди
В тісноті навкруг звелись;

Мов шлонй кришталеві,
Пнуться лілії увись.

Зорі, мов сонї^я великі,
Тужно сяють з вишини,
В чаші лілій велетенських
Тихе світло ллють вони.

Але ми — найбільш, дитино,
Ми за цей змінились час,—
Смолоскипи, шовк і злото
Сяють весело круг нас.

Ти — принцеса; ця хатина —
Замок світлий, мов вінець.
Рицарі, иажі і дами
Ось ідуть уже в танець.

Буду я тобою, замком —
Цілим світом — володіть.
Юну честь мою вславляють
Барабани й трубна мідь!
ПАСТУШОК
Ти король, пастуше любий*
Кожен пагорок — твій трон,
Над тобою світить сонце
Яскравіше всіх корон.
Вівці — фрейліни нідлесні —
Туляться тобі до ніг"
А телята — камергери —
Ген пощипують моріг.
Бистрі й жваві цапенята —
То артисти-штукарі,
А дзвіночки, флейти пташок —
То музика при дворі.

Як же любо все співає!
Ліс зашелестів, загув,
Чути рокіт водоспаду,
І король наш, ба", заснув.
В ці хвилинн тимчасово
Пес всю владу перейма,
Люто гавкає, сердитий,
Що порядку тут нема.
А король вві сні бурмоче:
"Бути королем — біда!
Я додому швидше хочу"
Королева дожида.
Лиш у подруги в обіймах
Від турбот спочину я,
Ув очах її глибоких
Вся монархія моя!"

ПІВНІЧНЕ МОРЕ

ПЕРШИЙ ЦИКЛ

Коронування

Ви пісні! Ви хороші пісні мої!
Вставайте! Вставайте! Озбройтесь!
В сурми сурміть.
На щиті підніміть
Це дівча молоде,
Що серцем моїм володіти буде,
Мов королева.
Слава тобі, молода королево!
Із сонця вгорі
Зриваю я золото променів сяйних
І сплітаю ясну діадему
Для твого чарівного чола.
Од сповитих синім шовком небес,

Звідки сяють вночі самоцвіти,
Я відкрию коштовний шматок
І накину його, мов порфіру,
На твої королівські плечі.
Я дам тобі придворний почет
З бундючно-дзвінких сонетів,
Гордих терцин і ввічливих стансів;
Кур'єром в тебе буде мій дотеп,
Придворним блазнем —г— моя фантазія,
Герольдом зі сміхом крізь сльози в гербі,
Служити буде мій гумор.
А сам я, моя кололево,
Стаю на коліна перед тобою
І побожно ,на червоній оксамитній подушці
Передаю тобі
Оту крихітку розуму,
Що з ласки своєї лишила мені
Твоя попередниця на троні.
Сутінки
На безлюднім березі моря
Сидів я самотній, з печальними думами,
і9&
Сонце схилялося й слало
Смуги огнисті на воду,
І білі далекі хвилі,
Гонимі прибоєм,
Пінились, билися ближче та ближче.
Шурхіт таємний, і шепіт, і свист,
І сміх, і зітхання, і шелест,
Таємний мотив колисковоїнісні...
Мені здалося, ніби чую забуті саги,
Милі казки старовинні,
Що я їх колись ще хлопчиськом
Чув від сусідських дітей,
Коли ми вечором влітку

На кам'яних східцях ґаночка
Сиділи в тихій розмові;
Бились маленькі дитячі серця,
Горіла цікавість у очах.
В цю ж годину дівчата в домі
Біля духмяного цвіту в вазонах,
Біля вікна, сиділи,
І їхні рум'яні личка
Сміялись, осяяні місячним світлом.

Захід сонця

Вогнисто-червоне сонце зникає
В шумливім, в далекім
Сіро-сріблястім морі.
Легенькі хмарки, мов рожеве видіння,
Линуть услід йому; а насупроти
З похмурих осінніх хмарин мерехтливих
Сумним і смертельно блідим обличчям
Дивиться місяць; а в небі за ним,
Неначе іскорки світла,
В далях туманних блимають зорі.
Сяяло в небі колись
Вірне подружжя:
Бог — Сонце й богиня — Селена,
А навкруг золотились зірки,
їхні маленькі безгрішні діти.
Та язики зашипіли отруйні —
І розлучилося у ворожнечі
Щире подружжя — Сонце й Селена.
Тепер удень у самотній пишноті
Підводиться в небі Сонце, як боїт,
Звеличене в пісні, прославлене здавна
Від гордих, багатих людей.
А темної, ночі
В небі блукав богиня Селена,

Мати нещасна,,
З посиротілими дітьми — зірками,
СЯЮЧИ СУМНО І ТИХОу
І дівчата закохані, й мрійні поети
Присвячують їй свої співи і сльози.

Богиня Селена серцем ласкавим
Ще й досі кохає красеня мужа.
Вечором тихим, тремтлива й бліда,
Стежить вона крізь прозорі хмарини
Поглядом журним,г— куди він зникає.
Може б, хотіла сказати: "Вернися!
Діти кличуть тебе!"
А впертий бог Сонце,
Дружину побачивши, почервоніє
Подвійним рум'янцем
Від гніву і болю
І, невблаганний, іде з небосхилу
На ліжко вдовецьке холодне.
Отак-то безжальна і люта злоба
Принесла горе, нещастя і муку
Навіть вічним богам.
І бідні боги вгорі в небесах
Блукають у горі
Шляхом безутішним.
їм смерті немає,,
І тягнуть вони за собою
Своє променисте горе.

Але я, звичайна людина,,
Щаслива від того, що смертна,
Не нарікаю на долю.
Признання
В присмерку одірийшов вечір,
Ще шаленіше шумшїирибій,

Я ж бо сидів і давшеся
На бішш тт&щ, шя.лі%
І мої груди здіймались, як море,
Гмене охопила ґл(юбока журба,
Журба з& тобою, люба, жордіиа.
Образ твій світлий ношу й в <собї.
Всюди він кличе мене,
Всюди й повсюди —
І в вітровім шумі, і в клекоті моря,
І в тяжкім зітханні моїх грудей.
Очеретинкою пишу на піску:
"Агнесо, кохаю тебе!"
Хвиліж— розліючанї залили
Ніжте слово признання
И зітерли його.
Крихкий очереігку, зрйдлШзий —піску,
Хвилі текучі,— більш вам не вірю!
Небо темнішає*— і сер-це налає,
Міцною рукою з норвезьких лісів
Я вириваю найвищу ялину,
Вмочаю її
У пащеку Етни
І цим велетенським пером огняним
Пишу на небесній стелі:
"Агнесо, кохаю тебе!"
Щоночі в небі від,.того часу
Палатиме вічно вогнистий напис,
І всі покоління прийдешні
Читатимуть радо небесні слова:
"Агнесо, кохаю тебе]"
Уночі в кають
До блакиті в чистім небі,
Де барвисто сяють зорі,
Я припав би поцілунком,
Щоб, припавши, буйно плакать.

Зорі ті — то милі очі,
Що блищать, горять здалеку
І вітають дружньо-щиро
З голубого небозводу.
І до того небозводу,
До зірок — очей коханих —
Молитовно зводжу руки,
І прошу, й молю без краю:
"Любі очі, милі зорі!
Дайте ви душі блаженство,
Дайте вмерти! Дайте злитись
З вами, любі, з вашим небом!"
Із очей небесних іскри
Грають золотом і ллються,
Серце шириться без краю,
Вщерть наповнене коханням.
0 небесні очі! Плачте,
В моє серце лийте сльози,
Щоб тими слізьми-зірками
Переповнить моє серце.
Заколисаний на хвилі
1 замріяний думками,
Я один лежу в каюті,
Сам на ліжкові в куточку.
Крізь відкритий люк я бачу
В небесах зірки блискучі,
Мов солодкі оченята
У коханої моєї.
Ті ласкаві оченята,
Мовби ватра наді мною,
Миготять, мене вітають
З голубої стелі неба.
В ту високу стелю неба
Я вдивляюся, щасливий,
Доки біла мла туману

Не закриє любі очі.
У дерев'яну стіну корабля,
Біля якої лежу я, мрійливий,
Б'ються хвилі, шалені хвилі.
Вони шумлять і шепочуть
Мені таємниче на вухо:
"Безумний ти, хлопче!
Руки короткі, а небо — далеке,
Зірки ж в небесах,
Мов прибиті гвіздками.
Даремні бажання, даремні зітхання!
Найкраще для тебе було б заснути".

Мені вночі наснився степ широкий,
Увесь покритий тихим білим снігом.
Похований під снігом, я лежу
І сплю самотньо мертвим сном холодним.
А з глибини нічної, з далі неба,
Вниз на могилу дивляться зірки.
То очі милої! Горять і сяють
Спокійні очі, сповнені кохання.

Буря
Лютує буря
І хльоскає Явилі, %
І хвилі від люті у піні встають,
Як башти гойдаються, плинуть.
Білі запінені хвилі.
Кораблик притомлений
Здереться на них —
І падає раптом, безсилий,
В широку і чорну безодню.
О море!
О мати краси, що із піни постала!
Прамати кохання! Жалій ти мене!

Он біла чайка, мов чуючи трупи.
Шугає над хвилю,
І гострить об щоглу свій дзьоб,
І прагне в ненаситі серця
Того, що дочку твою славить,
Того, що узяв твій онук-пустунець
Собі на звичайну забаву.
Даремні зітхання и моління!
Мій заклик зникає у бурянім шалц
В ревінні сердитого вітру.
Реве, і свистить, і бушує,, і стогне,.
Неначе страшна божевільня.
І раптом я чую між гамору й шуму
Арфи чарівні .акорди*
Тужливі і пристрасні співи,
Що серце чарують і серце шматують,
І голос отой впізнаю.
Десь на шотландській похмурій скелі,
Де приліпився маленький замок,
Над морем; ревучим і гнівним,
Біля вікна з високим склепінням
Жінка вродлива стоїть,
Ніжно-прозора і біла, як мармур.
Грає на арфі вона і співає,
І вітер розмаює довгі коси
І пісню її у зажурі глибокій
Розносить над морем ревучим.
Морська тиша
Тиша в морі. Світлий промінь
Кида сонце в тиху хвилю,
Корабель іде у морі,
Шлях пославши смарагдовий.
Під стерном улігся боцман,
Чуйно спить, на грудях лежа,
Весь в смолі смаглявий юнга

Парус порваний латає.
З щік брудних пашить рум'янець,
Рот широкий у тремтінні,
А великі гарні очі
Повні скарги і тривоги.
Капітан над ним бушує
І кляне: "Негідник! Злодій!
Ти навіщо з бочки знову
Вкрав у мене оселедця?"
Тиша в морі. Ось із хвилі
Вирина розумна рибка,
Гріє голову йа сойці,
Плеще хвостиком, весела.
Тільки чайка, ніби камінь,
Зверху падає на рибку,
В пазури схопивши здобич,
Знов зникає у блакиті.

Морська примара

А я на борту корабельнім-лежу,
Замріяним зором вдивляюсь
У воду асну'та прозору,
Дивлюся все глибше і глибше,
Аж доки на дні, у глибокій безодні,
Неначе туман забілів,
А далі ясніше і все виразніше
З'являються куполи, кірхи та башти,
Нарешті — у сонці з'явилося місто
Старофламандське,
Обжите людьми.
У чорних плащах чоловіки поважні,
У комірах білих, широких,
На шиях почесні у них ланцюги,
І шпаги в них довгі, і довгі обличчя.
Ідуть через людний майдан, що на ринку,

До ратуші східців високих,
Де статуї кесарів скіпетроносні
Неначе на варті стоять із мечами.
А далі — на вулиці, попід будинками,
Де вікна виблискують, ніби дзеркала,
А липи підстрижені пірамідально,—
Гуляють дівчата в шовкових убраннях.
Стрункі вони станом, обличчям — мов квіти,
І в'ється, й спадає волосся злотисте
З-під шапочок чорних малих.
А хлопці в строкатім іспанськім убранні
Проходять повз них і вітаються гордо.
Літні жінки
В старомодній одежі,
Що вже перестала давно шелестіть;
Несуть молитовники й чотки вони,
Дрібненькими кроками
Йдуть до собору,
Приваблені дзвонами
Й звуком органа.
Від цих передзвонів самого мене
Бере таємниче тремтіння,
Безмежна нудьга і зажура глибока
Стиска мені серце,
Серце моє нездужале.
Здається, немовби усі його рани
Розкрили цілунком кохані уста,
І знову кривавляться рани,—
Краплі, гарячі, червоні,
Повільно і довго спадають
Униз на старенький будинок,
В морському глибокому місті,
На ту кам'яничку, із дахом старим і
шпилястим, —
Вона ж бо давно вже порожня,

Тільки внизу край віконця
Сидить там дівчина,
Схиливши голівку на руку,
Як бідне забуте дитя,—
Я знаю тебе, бідолашне, забуте дитя!
Так он-бо ти де — у морській глибині —
Сховалась від мене
З дитячої примхи
І вийти не можеш,
Сидиш ти чужа, між чужими людьми.
Століття минали,
А я все шукав тебе з мукою в серці,
У цілому світі шукав.
Ти, вічно кохана,
Ти, втрачена здавна,
Ти — знайдена врешті.
Знайшов я тебе, і побачив я знову
Обличчя твоє дороге,
Розумні і вірні очі
І любу усмішку твою.
Тепер я ніколи тебе не залишу,
Зійду я до тебе в морську глибину.
Розкривши обійми,
Я кинусь до тебе, до серця твого!
Та в хвильку останню вхопив дуже вчасно
За ногу мене капітан,
Від борту відтяг
І крикнув мені, посміхнувшись суворо:
"Що це ви, докторе, чи не здуріли?"

Очищення

Лишайся в морській глибочині своїй,
Моя божевільна мріє!
В минулім — багато ночей
Серце терзала ти щастям облудним,

Тепер же — морським привидінням
І вдень уже мучиш мене.
Лишайся в безодні на віки віків!
І я ще до тебе закину в глибінь
Усі мої болі й гріхи,
Блазенський ковпак з бубонцями,
Що довго бряжчав на моїй голові.
И холодну блискучу гадючу шкуру
Того лицемірства,
Що здавна так мучило серце моє,
Недуже серце,
Що бога зреклося і неба зреклося,
0 серце нещасне моє!
Гей! Гей! Починається вітер.
Угору вітрила! Нехай тріпотять!
По зрадницьки тихій рівнині
Летить корабель,
1 радію я серцем на волі!

ДРУГИЙ ЦИКЛ

Привітання морю

Талата! Талата!
Тебе я вітаю, о вічнеє море!
Вітаю тебе десять тисяч разів
Усім своїм радісним серцем.
Отак, як вітаєш тебе в давнину
Десять тисяч тих грецьких сердець,
Бідою поборених за вітчизною стужених,
Славнозвісних тих грецьких сердець.
Здіймалися хвилі;
Здіймались, ревіли,
І сонце на мнх розсипало
Веселе рожеве проміння;
Сполохані зграї чайок
Летіли у далеч і дзвінко кричали,

Затупали коні, щити загриміли,
Далеко летіло, мов клич перемоги,—
Талата! Талата!
Тебе я вітаю, о вічнеє море!
Наче мова вітчизни, для мене звучать твої
водич
Наче мрії дитцнства, знову для мене
Сяють знову на водах рухливих твоїх.
Ти спогади давні мені повідаєш
Про всі милі чудові розваги,
Про всі блискучі різдвяні дарунки,
Про всі червоні дерева-корали,
Про рибки злоті, і перлини, і скойки,
Що їх таємниче ховаєш
У себе на дні, в кришталевім палаці,
О, як нудьгував я в пустельній чужині.
Неначе квітка зів'яла
В бляшанці ботаніка,—
Так моє серце лежало у грудях.
Здавалось мені, що сидів я всю зиму
Недужий, у темній лікарні,
І раптом я вийшов з неї —
Засліплює очі мені і яснє
Весна смарагдова, розбуджена сонцем,
ї в білім цвітінні шумлять дерева,
І первістки-квіти на мене зорять
Очима ніжними і запашними,
Все пахне, бринить, і сміється, і диха,
І в синьому небі співають пташки:
Талата! Талата!
Ти, серце, що так відступило завзято!
Як часто, до сорому часто
Тебе воювали північні жінки!
З великих очей переможних
Палаючі кидали стріли;

Кривими мечами загострених слів
Грозилися груди розсікти,
Клинописом їхніх листів розбивали
Мій бідний приборканий мозок.
Даремно я захищався щятом*
Стріли свистіли, й рубали мечі,
А варварки півночі відвисли
Мене аж до моря...
І, вільно зітхнувши, вітаю я. море,
Любе, рятівне море:
Талата! Талата!
Розбито кора бель
Надія й кохання! Загинуло все!
А сам я, подібний до трупа,
Що люто викинуло море,
Я лежу на піску,
На березі голім, безлюднім.
Хвилює пустеля морська перед мене,
Позаду лишилося горе і смуток,
А ген наді мною хмари пливуть,
Безформено-сірі дочки повітря,
Що з моря у відра з туману
Воду беруть,
Стомлено носять і носять
1 знов виливають у море,—
Хмурна, невесела робота
І марна, як власне моє життя.
А хвилі рокочуть, і чайки кигичуть,
І знову спливають старі спогадання,
Побляклі малюнки І забуті сниг
Болючі й приємні, встають перед мене"
На півночі жінка живе,
Та жінка вродлива, немов королева,
їй стан кипарисово-стрункий облягає
Принадне біле убрання.

Хвиля легкого волосся,
Подібна до райської ночі,
З голови, коронованої косами,
Ллється і в'ється мрійливо
Біля блідого обличчя її.
І на блідім на коханім обличчі
Владно світяться очі великі,
Наче чорне сонце.
0 чорне сонце, як то часто,
Як солодко часто я з тебе спивав
Пломінь безумний натхнення,
Усмішка з'являлась ласкава, мов голуб,
На дивно окреслених гордих устах,
1 дивно окреслені горді уста
Слова шепотіли солодкі, як місячне сяйво,
І ніжні, мов пахощ троянд,
І від того здіймалась у мене душа
І орлом злітала у небо.
Мовчіть же, хвилі і чайки!
Минулося все — і щастя, й надія,
Надія й кохання! Лежу на землі,
Людина з розбитого корабля,
І втискаюсь гарячим обличчям
У мокрий пісок.

Запитання

Над морем пустельним, морем нічним
Юнак одинокий стоїть,
В думках його сумнів, на серці — журба,
Він хвилі питає похмуро:
"О, відкрийте, скажіть мені загадку мудру
життя,
Болючу цю згадку давню!
Вж© скільки над нею мудрило голів —
Голів в шапочках з ієрогліфами,

Голів у тюрбанах і чорних беретах,
Голів з париками і тисячі інших,
Спітнілих від дум бідолашних голів.
Скажіть мені: що таке в світі людина?
Звідки прийшла? І куди вона йде?
І хто живе там, урогі, на зірках золотих?"
Шумлять собі хвилі, як вічно шуміли,
І вітер гуляє, і хмари пливуть,
Байдужо-холодні зірки мерехтять,
А дурень стоїть і чекає одвіту.

Епілог

Як в полі пшеничне колосся,
Так само ростуть, визріваючи, думи
В душі у людини.
А ніжні думки про кохання —
Це веселоцвітні між ними
Червоні і сині квітки!
Червоні і сині квітки!
Сердитий жнець викидає вас геть,
Вас ціп дерев'яний молотить глузливо,
І навіть убогий мандрівець,
Що тішиться вами,
Він також хита головою
І каже: гарненький бур'ян.
І тільки дівчатко селянське,
Що любить сплітати вінки,
Вас любить і рве,
І вами прикрашує коси собі,
І, вами прибравшись, до танців біжить,
Де весело грають сопілки і скрипки,
Чи до тихого гаю,
Де голос коханого їй ще миліший,
Ніж скрипки й сопілки.